

Български

БРОЙ 1 | 2018

ЦЕНА – 30 КС

70 години Българско училище в Прага

Десети фестивал на българското кино

Новите седмочисленици

140 години от Освобождението на България

Георги Жеков: Тук сме, за да си помагаме

Пролетни празници

Феята Розичка

Български културен клуб в Острава

Бабинден в Острава. Танцов състав „Пирин“ със Сирма Зидаро-Коунова – председател на Българския културен клуб в Острава
Снимка: архив на Българския културен клуб в Острава

Българско неделно училище към сдружение „Възраждане“, Прага

Прием на ученици за учебната 2017/2018 г. Контакти: balgari@atlas.cz, 777 196 322

Адрес: Дом на националните общности, ул. „Воцелова“ 602/3, 120 00 Прага 2

Празници в БНУ „Възраждане“
Снимка: архив на сдружение „Възраждане“

Скъпи читатели,

Не зная как е при вас, но при мен усещането за настъпващата пролет идва всяка година още през февруари с преплитането на червено-белите конци, които с децата от Неделното училище превръщаме в мартенички. Приятно ми е, че през март по улиците и в градския транспорт в Прага разпознавам често сънародниците си по мартеничките, с които са окичени.

През този пролетен месец българската общност в Чехия по традиция посреща не само Баба Марта, но празнува и Освобождението на България.

В първия брой на 2018 г. по традиция отразяваме много празнични и тържествени моменти от живота на българите в Прага, Бърно и Острава. Честването на 140-годишнината от Освобождението предизвика бурни дискусии в България. Отговор на въпросите кой ни освободи и подарена ли ни е свободата дава Красимира Мархалева в статията си за Освобождението. За борбата на българската интелигенция за самостоятелна българска църква и за изграждането на „Св. Стефан“ в Истанбул е статията й

по повод приключилата реставрация на Желязната църква. Тази година Софийският университет празнува 130 години от основаването на Алма Матер. Интересен и малко известен е фактът, че трима от седемте градители на Университета – Александър Балан, Любомир Милетич и Иван Данев са учили в Чехия (в Прага и Табор). За първите преподаватели в Университета е статията за изложбата в Университетската библиотеката. Васил Самоковлиев с немалка доза хумор разказва за шанса да стане преводач и да лети от радост. Репортажът му в този брой е за Десетия фестивал на българското кино в Прага. Любителите на сценичните изкуства имаха удоволствието да се насладят през април на моноспектакъла на Бойка Велкова „Пътят към Афродита“ със специалното участие на Теодосий Спасов. На 75-годишнината от спасяването на българските евреи беше посветена изложбата на Антони Георгиев в галерия „Скленак“ в район Прага 6.

За Куба и сладката Кейти ни разказва писателят Стефан Кисъв.

Интервюто на Раиса Андонова-Щурм е със Зорница Иванова, която по вълшебен и увлекателен начин успя-

ва да привлече читателите, разказвайки ни за българските корени на своята героиня – феята Розичка. Усещането за сродна душа е нещо, към което съзнателно или несъзнателно се стремим цял живот. Може би защото то ни дава и усещането за споделеност. С една сродна душа, която ти се иска да прегърнеш и която живее в хармония с душата на България, ни среща Красимир Проданов. Георги Жеков, автор на седем книги, смята, че сме на тази земя, за да си помагаме. Чудя се колко хора са достигнали до неговото прозрение... През февруари в Прага чествахме 70-годишнината от основаването на днешното БСУ „Д-р Петър Барон“. На този храм на българската духовност в Прага са посветени статиите и репортажите по повод юбилея му. Разходките ни в настоящия брой са в света на красивите, разцъфващи в омайни цветове рододендрони и в три пражки кафенета, които могат да зарадват сърцето и душата ви. Стига да искате. Приятно пътешествие по страниците на списание „Българи“!

Мария Захариева

Съдържание:

Българската общност 4 - 13

Честит юбилей, скъпо училище / Концерт в Посолството на България по случай 70-годишния юбилей на БСУ „Д-р Петър Берон“ / Изложба на учениците от Българското училище в Дома на националните общности в Прага / Празникът на българската свобода / Българският клуб в Острава отпразнува 24-ти Бабинден / Мартенски празници в сдружение „Възраждане“ / Пролетни празници в Бърно / Мартенички в „Кидс Къмпани“ / Бойка Велкова представи „Пътят към Афродита“ в Прага / Езикът, който носим в сърцето си / Молебен по случай 3 март

Интересно 14 - 19

Георги Жеков: Тук сме, за да си помагаме / В царството на рододендроните / Куба и Кейти

Култура и традиции 20 - 27

Десети фестивал на българското кино в Прага / „Еврейското наследство на България“ / Българската църква „Св. Стефан“ в Истанбул / Феята Розичка помага на българските деца по света

Българи-чешки връзки 28 - 29

Аз, Преводача (... и художественият превод. Началото)

Пътешествия и разходки 30 - 31

Черно кафе, бял котарак

Годишнини 32 - 36

140 години от Освобождението на България / „Новите седмочисленици“

Накратко 37

1001 билки и рецепти 39

Палачинки

Честит юбилей, скъпо училище!

В сърцето на Европа, в столицата на Чешката република – Златна Прага, едно училище чества своя 70-годишен юбилей. БСУ „Д-р Петър Берон“ – едно духовно огнище зад граница, което обединява българските деца, жадни да се учат на своя роден език, което ги възпитава в любов към народ и родина.

Учителите от БСУ „Д-р П. Берон“ и гостите на 70-годишния юбилей

70 години училището е част от историята на българското образование! 70 години тук се пазят българските културни традиции, съхранява се българската духовност; проправена е една светла диря, разпръскваща светлината на словото и мисълта. Време достатъчно, за да може един храм на знанието да докаже своята значимост и своето достойно място в живота и съдбите на много българи, далеч от родината. Училище с жив просветителски дух! Училище с настояще, изпълнено с предизвикателства! Училище, чертаещо бъдещето на поколения!

Юбилеят на едно училище е повод да се потърси началото. Онова начало, което запалва искрата. То е поставено през 1948 г. от родолюбиви български градинари и учители, които откликват на възрожденския повик и започват своето благородно дело, приемайки го като мисия. Следват 70 стъпала по пътя на просветното израстване.

Една достойна история, писана от всички нас – ученици и учители, съхранили успехите, победили трудностите, споделили радости и вълнения, защото да си част от голямата общност на любимото училище е високо признание, но и отговорност! Цялата учебна година преминава

под знака на тази юбилейна годишнина.

На нея бе посветен фестивалът „Училище на мечтите“ и „Родино моя, свидна и красива“, който стана средоточие на творческите изяви на учениците – колоритни рисунки, есета, съчинения, видеоклипове, презентации, музикални изпълнения.

Тържествените дни около празника бяха изпълнени с разнообразни събития, в които с много ентузиазъм и творчески устрем се включиха учители и ученици от всички класове. От 1 до 14 февруари бе експонирана

изложба в Дома на националните малцинства в Прага, която представи най-добрите ученически творби в областта на изобразителното изкуство и литературата. Не липсваха и съпътстващи дейности в чест на годишнината - Ден на визуалните изкуства, спортен празник, цялостно почитване на училището и района около него.

Кулминацията на юбилейното честване бе тържественият концерт на 13 февруари 2018 г., изнесен в известния пражки театър *U hasičů* в район Прага 2.

Всичко в залата бе с празничен

Изпълнение на хор „Големите български гласове“

привкус – завладяващата атмосфера, магическото осветление, красивите диплянки, подготвени специално за юбилея от гражданско сдружение „Възраждане“.

И едно приповдигнато настроение и невероятен уют!

Почетни гости на празника бяха представители от най-високо ниво – Министърът на образованието и науката - г-н Красимир Вълчев, Посланикът на Република България в Чешката република - г-н Лъчезар Петков, председателят на ДАБЧ, г-н Петър Харалампиев, началникът на Столичния инспекторат по образование, г-жа Ваня Кастрева, г-жа Янка Такева - председател на Синдиката на българските учители, г-н Юлиан Петров - председател на синдикат „Образование“ към КТ „Подкрепа“, Архимандрит Атанасий – протосингел на Западно- и Средноевропейската епархия, много официални гости от България и Чехия, бивши и настоящи учители в БСУ „Д-р П. Берон“, родители и приятели на училището.

Грандиозният концерт се превърна в събитие, което показва духа на вярващите в себе си млади хора, на талантивите, мислещите, можещите ученици, подкрепени от добри учители. Впечатляващо бе поздравителното слово на директора на училището – г-жа Таня Борисова. С възмущение и трепет тя се обърна към присъстващите в залата, изтъквайки значението и обединителната мощ на българското училище - „Има нещо величаво и свещено в благородното дело да създадеш училище, да вградиш в него мечтите си, да му вдъхнеш неповторим дух, а всичко това да превърнеш в традиция и най-трудното - с любов да го предадеш на поколенията да го развият и пазят, да продължат делото“. Г-жа Борисова благодари на всички, които допринасят за просперитета на училището, като посочи спонсорите и изтъкна изключителната им заслуга за реализирането на този красив празник. Благодари и на почетните ни гости за подкрепата и съдействието и им връчи специални плакети на училището в чест на 70-годишния юбилей. Възнуващи бяха и ответните слова на гостите, които пък от своя

страна поднесоха своите подаръци за празника.

След официалната част публиката бе завладяна от богатия празничен спектакъл на нашите талантиливи

Ученици от XI клас представят фолклорния танц „Шега“

ученици. Програмата бе пъстра броеница от много песни, танци, стихове, сценки, обединени в три части – „С България в сърцето“, „Училище на мечтите“ и „Благословени сме заедно“, а епичната музика на Георги Георгиев от 12 клас бе внушителен фон на цялото изпълнение. Водещите на концерта Ивана, Влади и Светослава ни поведоха в чудния лабиринт на творческото щастие. На сцената се завъртя един цветен калейдоскоп от прекрасни изпълнения – на вокална група „Лира“, на денсформацията за модерни танци „Форевър“, на децата от начален етап, на учениците от 11 клас Цветан, Мелиса, Зинка, Димитър и Алекс – истински творци на сцената, които взривиха публиката със закачливия фолклорен танц „Шега“, изпълнен с много артистизъм и свежо настроение.

Изключително емоционални бяха музикалните поздравии на бившите наши възпитаници – Танита Янкова, която ни подари три прекрасни песни от джазовата класика и ръководителят на фолклорния състав „Българи“ към сдружение „Заедно“ – Тодор Ралев. Танцьорите от състава изразиха невероятното богатство на българския фолклор, влагайки чувства, огън, сила, любов. С уникал-

ността на стъпките и фигурите на „Шопска сюита“ и „Граовски мотиви“, те показаха, че танцува не само тялото, танцуват душата и сърцето. Заключителният акорд на този

паметен концерт бе поставен от прекрасните изпълнения на известния български хор „Големите български гласове“ с диригент Илия Михайлов – специални гости на нашия празник. Вниманието на публиката бе приковано от брилянтните женски гласове, които поразяват със силата, чистотата на тоновете и кристалния звук, извиращ от недрата на българската фолклорна традиция. В деня на 70-годишния юбилей на родното училище паметта оживя, словото премина границите на времето като послание към всички нас, които сме част от света на БСУ „Д-р П. Берон“, гр. Прага.

Училището е мостът, по който поколение след поколение преминава бъдещето на България. Училището дава много на своите възпитаници – мъдрост, всеотдайност, неизменна любов към знанието, към красивото и изящното. И където и да ги изпрати съдбата след години, винаги те ще търсят вълшебството на завръщането, защото пътят към любимото училище е най-светлият; защото училището е нашето начало.

Честит юбилей, скъпо училище!

Снежана Таскова

Концерт в Българското посолство по случай 70-годишния юбилей на БСУ „Д-р Петър Берон“ – Прага

На 13 февруари Българското посолство в Прага беше главен организатор и домакин на концерт с участието на българския хор „Големите български гласове“, с който беше отбелязан 70-годишния юбилей на Българското училище в Прага „Д-р Петър Берон“. Официални гости на тържеството бяха министърът на образованието и науката г-н Красимир Вълчев, председателят на ДАБЧ г-н Петър Харалампиев, председателят на Синдиката на българските учители г-жа Янка Такева, началникът на РУО София – град г-жа Ваня Кастрева, председателят на КТ „Подкрепа“ г-н Юлиан Петров, Н. Пр. Архимандрит Атанасий, протосингел на Западно- и Средноевропейската митрополия, директорът на БКИ-Прага г-жа Галина Тодорова, представители на чешките академични среди в Прага. Сред многобройната публика, която изпълни Огледалната зала на посолството, бяха представители на българската общност в Прага и, разбира се, голяма част от преподавателите на БСУ „Д-р Петър Берон“ заедно с тяхната директорка, г-жа Таня Борисова.

Посланик Лъчезар Петков, министър Красимир Вълчев и хорът „Големите български гласове“ по време на концерта, посветен на 70-годишния юбилей на училището

Тържеството беше открито от българския извънреден и пълномощен посланик в Прага Н. Пр. г-н Лъчезар Петков, който поздрави училището с юбилей и изрази радостта си, че днешното тържество е част от многобройните публични културни и образователни инициативи, съпътстващи българското председателство на Съвета на Европейския съюз през първото полугодие на 2018 г. В своето кратко, но сърдечно послание българският министър на образованието г-н Красимир Вълчев поздрави училището с празника и благодари на всички, които са допринесли за неговото популяризиране през годините от създаването му до днес. Кулминация на тържеството беше концертът на хора „Големите български гласове“. Преди да се „потопим“ в магическия свят на българския фолклор, г-жа Мария Носикова, преподавател по история в Българското училище в Прага, ни представи богата и впечатляваща

„визитна картичка“ на хора. Той е основан през 1971 г. от българския диригент Здравко Михайлов (специализирал в Пражката консерватория през 60-те години) и носи сегашното си име от 1990 г. От 1999 г. диригент на хора е синът му Илия Михайлов, възпитаник на Лозанската консерватория, специализирал в Женева, Ню Йорк и Харвард. Хорът има изключително богата музикална „биография“ – правил е съвместни музикални звукозаписи с известния кавалджия Теодосий Спасов, участвал е в много музикални фестивали в Западна Европа, Русия, Северна Америка, Близкия изток, носител е на наградите „Грами“ и „Златен диск“ на френската звукозаписна академия. Богатият професионален опит на диригента Илия Михайлов се усети осезаемо още в началото на концерта. „Големите български гласове“ представиха една богата музикална палитра от български фолклор, който буквално ни „грабна“ и „омагьоса“,

пренасяйки ни мислено в България. Гостите в залата бурно аплодираха и хора, и диригента след всяко изпълнение, завладени от магията на уникалните български гласове. „Всяко хубаво нещо се случва рядко, продължава кратко и струва скъпо,“ обърна се с чувство за хумор към заредената с музикална енергия многобройна публика Илия Михайлов. Краят на концерта не означаваше край на тържеството. „Приготвили сме една изненада за вас“, обърна се към гостите в залата посланик Л. Петков, връчвайки на директорката и преподавателите на училището почетни грамоти за техния принос в развитието на българската просвета в чужбина. Тържеството продължи в атмосфера на непринудени и приятелски разговори с чаша вино в ръка и домашно приготвена българска баница.

Д-р Красимира Мархалева

Изложба на учениците от БСУ „Д-р Петър Берон“ в Прага

През 2018 година Българското средно училище „Д-р Петър Берон“, Прага отбелязва 70 години от своето създаване. С богатата си история, традиции и постижения то се е утвърдило като средище на българското слово и образование, като извор на духовна култура и ценности. С многобройните изяви и успехи на своите ученици е показало и показва, че е институция, развиваща се и отворена за комуникация, разкриваща лицето на България в сърцето на Европа. Доказало е ролята си в изграждането на поле на езиково, творческо и рефлексивно развитие на българските деца и култивирането на тяхното активно гражданско поведение, съзнание и самочувствие, съответстващи на съвременните европейски и световни тенденции.

На този забележителен юбилей е посветен фестивалът на изкуствата „Училище на мечтите“ и „Родино моя – свидна и красива“, в рамките на който учениците от училището имат възможност да покажат своите творчески способности – рисунки, есета, съчинения, видео клипове, музикални изпълнения и др. Като част от фестивала от 1 до 14 февруари 2018 г. бе организирана изложба, която представя най-добрите ученически изяви в областта на изобразителното изкуство и литературата, в които децата са пресъздали своите вдъхновения, впечатления, фантазии, желания и мечти. Вернисажът се състоя в изложбената зала в Дома на националните малцинства на ул. „Воцелова“ в Прага на първи февруари. Присъстваха г-жа Таня Борисова – директор на БСУ

„Д-р Петър Берон“, г-жа Мария Захариева – председател на българското сдружение „Възраждане“ в Чехия, г-н Якуб Щедрон – директор на Дома на националните малцинства, г-жа Красимира Мархалева от редакционния екип на списание „Българи“, ученици и учители от Българското училище. Г-жа Таня Борисова откри изложбата с приветствено слово към всички участници, като ги поздрави за усърдната и плодотворна работа и чудесното представяне във фестивала. Обърна се с благодарност към г-жа Мария Захариева като председател на сдружение „Възраждане“, с чието любезно съдействие бе осигурена залата и необходимото оборудване за експозицията, почерпката за всички присъстващи, както и издаването на рекламна диплянка на училището. Г-жа Захариева изрази радостта си от успеха на изложбата с пожелания за позитивна съвместната работа между двете институции. Своите поздравления към учениците изказа и г-н Якуб Щедрон. Атмосферата и настроението на всички в залата бяха вълнуващи. Г-жа Луиза Станева – учител по изобразително изкуство и куратор на изложбата разказа за нейната концепция като част от събитията, съпътстващи юбилея на училището. С радост и аплодисменти

бе посрещнато изпълнението на вокалната група „Лири“ към БСУ под ръководството на г-н Росен Михайлов, което изпълни залата с жизнерадостни български ритми. След това участниците и гостите разгледаха изложените творби. Младите творци можаха да видят своите произведения в друга светлина – като част от нещо по-голямо, оставящо следа в историята на Българското училище. Защото по традиция след закриването на изложбата творбите ще бъдат включени в Алманаха за ученическо творчество към БСУ, създаден, изработен и допълван от самите ученици. Благодарим на всички малки и големи таланти за тяхното вдъхновение, старание и съпричастност, допринесли за успешното протичане на фестивала! Благодарим на техните учители за всеотдайността и професионализма, с които работят с нашите деца за тяхното творческо самоопределяне и изява! Благодарим на организаторите от сдружение „Възраждане“ и Дома на националните малцинства за съдействието и помощта при реализацията на изложбата!

Луиза Станева

Рисунки на учениците от БСУ „Д-р П. Берон“ украсиха галерията в Дома на националните общности

Празникът на българската свобода

Има дати, които са вечни в летописа на всеки народ. Те оставят своите следи в националната памет, извисят се и проблясват с пламъка на мълнии в тъмнината на миналото. За нас, българите, такава паметна дата е 3 март! Величието на 3 март е неизмеримо и неподвластно на времето, защото

Водещите на тържеството Влади, Христиана и Едуард от 12 клас приковаха вниманието на всички присъстващи с красотата и силата на българската поетична реч. Приветствието на г-жа Снежана Таскова по случай Националния празник на България бе в унисон с патриотичната атмосфера и тър-

клас на г-жа Валерия Тошева. Разнообразната програма бе наситена с много аудиовизуални ефектни клипове и филми, разкриващи величието и неповторимостта на този празничен ден.

Словото на г-жа Мария Носикова впечатли присъстващите с историческия оттенък и интересните факти за героизма на събитията от паметната 1878 година.

Публиката се наслади на емоционалния музикално-поетичен концерт - тържествен благослов на българското Освобождение.

С радост и весело настроение бе отбелязан и Денят на Баба Марта - красив празник за деца и възрастни. Закичени с мартенички - българският знак на пролетта, всички присъстващи бяха очаровани от жизнерадостните изпълнения на усмихнатите първокласници, подготвени от своята любима г-жа Мария Георгиева.

А изобретателните ученици от всички класове бяха сътворили изобилие от оригинални мартенички, най-сполучливите от които спечелиха награди от обявения предварително конкурс.

Директорът, г-жа Таня Борисова, поздрави победителите и връчи наградите. Грамоти получиха и учениците, класирали се в международните конкурси „Аз съм българче“ и конкурсите, организирани от ДАБЧ.

Празничната програма бе подготвена от г-жа Мария Носикова и г-жа Снежана Таскова, с активното съдействие на г-жа Александра Дончева и г-жа Луиза Станева и с участието на учители и ученици. Днешният празничен ден бе едно емоционално изживяване, което ни накара да се почувстваме заедно. Затова, когато се изправяме пред поредните предизвикателства на времето, нека помним колко дълъг път сме извървели като нация от онзи Трети март 1878 г., който сега отбелязваме, да не забравяме корените си, да носим в сърцата си гордия български дух!

Снежана Таскова

Учениците от втори клас на празника

всеки българин го носи в душата си, защото споменът за него разпалва и пречиства с онази изконна обич към Отечеството, която ни прави горди и свободни.

На трети март народът ни се съвзема от пепелта на историята и възкръсва като нация. Българското летоброене започва отново. И тук е нашата висока морална отговорност към саможертвата на загиналите и към паметта на предците ни, които ни задължават да пазим от посегателства завещания от Апостола идеал за чисто и свято Отечество.

А то най-напред започва в сърцата ни!

На 1 март 2018 година в БСУ „Д-р П. Берон“ тържествено бяха отбелязани три важни събития от българския национален календар - 145 години от гибелта на Апостола на свободата Васил Левски, 140 години от Освобождението на България и Празника на Баба Марта.

жественото настроение в залата. В празничната програма се редуваха прекрасни стихове, посветени на героите от Шипченската епопея и „Възкресението“ на България – рецитирани с чувство и проникновение от Сашо, Вики, Галя, Ивана; вълнуващи сърцето на всеки българин възрожденски песни, изпълнени с вдъхновение от вокална група „Лира“ в съпровод на пиано от г-н Росен Михайлов; разтърсващи поетични слова, посветени на най-емблематичната фигура на българското освободително движение и радетел за свободна България - Васил Левски.

Уникален фон на литературните композиции придаваше покоряващата музика на Георги Георгиев от 12 клас, създадена от него специално за празника.

Прозвуча една изключително въздействаща песен, посветена на незабравимия Апостол, в изпълнение на талантливите ученици от 2-ри

Българският клуб в Острава отпразнува 24-ти Бабинден

На Бабинден в Българския клуб в Острава

Остравските българки стъкмиха богата трапеза за празника

За 24-та поредна година женският състав на Българския културно-просветен клуб в Острава се погрижи Денят на родилната помощ да бъде отпразнуван подобаващо. Познат още като Бабинден, най-семеиният празник бе уважен от много бащи, дядовци и деца.

В основата си празникът има езически корени, които отвеждат при славяните, но се е запазил и през Възраждането, когато е бил изключително почитан. Макар че в днешно време губи много от обредността си, в основата си той остава изключително женски, подчинен на почитта към бабите, които са „бабували“ на родилките. Според обичая на Бабинден на обяд булките и невестите се събират на празнично угощение в дома на бабата акушерка. Всяка жена носи прясна погача, баница, варена или печена кокошка и бъклица с ракия или вино. Целува ръка на „бабата“ и ѝ подава подноса с храната. Дъщерите и снахите подреждат дълга и богата трапеза, около която сядат всички присъстващи.

Верни на древната традиция, жените от новосформирания Клуб на пенсионерите към Българския клуб в Острава, който развива изключително активна дейност, украсиха празничната трапеза с множество вкусни ястия от традиционната българска кухня.

Още по-празнични емоции създадоха танцьорите на фолклорен състав „Пирин“

от близкия чешки град Бърно, които гостуват често на българите в Острава. Нагиздени в пъстри български носии, талантливите хороводци успяха да създадат прекрасно настроение у зажадените за народна музика и танци зрители с изпълнението на някои от най-популярните български хора и ръченици. Усмивките не слязоха от лицата на талантливите танцьори и това още повече зарадва както младите, така и по-възрастните членове на просветната организация, които не пропускат да се съберат в обновената зала на клуба, за да отпразнуват всеки български празник. Сформиран спонтанно от група млади хора преди 17 години, фолклорният състав е успял да се наложи както на много сцени в Чешката република,

така и извън нейните предели-в съседните Полша, Австрия и други. Но както се казва, където има воля и желание, там има и успех. На този заслужен успех и аплодисменти неподправените танцьори не пропускат да се радват при всяко от гостуването си в остравския клуб, където всички ги приемаме като наши добри приятели, които споделят с нас красотата на българските традиции. И за финал на празника бе приет трудов правилник на бабата със задълженията, които трябва да изпълнява – да люлее леко детето и да пере бяло прането, гозбата да не загаря и ако не е заспала, чак тогава да гледа сериала.

Минка Атанасова

Хорото, което ни обединява навсякъде по света

Мартенски празници в сдружение „Възраждане“

Българските деца от неделното училище „Възраждане“ посрещнаха Баба Марта и отбелязаха 3 март - Освобождението на България

В очакване на Баба Марта

Баба Марта на гости в Неделното училище в Прага

В неделната утрин на 4 март в Дома на националните общности цареше голямо оживление. Българските деца от неделното училище „Възраждане“ заедно със своите родители се събраха в Дома, за да посрещнат Баба Марта. Голямата зала, която едва побра малчуганите, техните родители и членове на сдружението, беше богато

украсена с цветя и мартенички. Облечени в празнични пролетни дрешки и с българското знаме в ръка, децата се качиха на сцената и с нескрито и радостно вълнение зачакаха да се появи добрата стара жена, за да ги дари с мартеничка и топла усмивка. Но Баба Марта така и не идваше. Затова малчуганите я извикаха с песен, написана специално за нея. И ето, на вратата се показа добрата старица, както винаги весела и засмяна, цялата в червено и бяло, праметнала през рамо своята торбичка, пълна с мартенички. Тя беше дошла от слънчева и снежна България, за да донесе на децата пролетно настроение и, разбира се, да ги накичи с червено-бели мартенички за здраве. Баба Марта поседна край малчуганите, за да си почине от дългия път. Мария Захариева припомни, че на днешния ден, освен 1 март (Баба Марта), отбелязваме един много важен за нас, българите, празник – 3 март, Освобождението на България от османско владичество. И тази година

* * *

съобразяваме с чудноезичната среда, която така любезно ни е приела, но има своите изисквания към нас и ние трябва да се нагодим към нея. На българските празници сме заедно и празнуваме най-скъпото - традициите на майката земя България, там

българските ученици от неделното училище бяха подготвили за Баба Марта и за своите родители богата програма от стихчета и песнички, посветени на двата празника, които бяха научили през годината със своите учителки. Никола от I клас рецитира стихотворението „Де е България?“, след което всички деца декламираха най-популярното българско стихотворение „Аз съм българче“. Като истински български патриоти петокласниците припомниха най-драматичните мигове от нашето освобождение – Руско-турската освободителна война (1877-1878) и историята на Самарското знаме, което и до днес ни напомня, че не сме получили даром свободата си. Учениците от втори клас разказаха на своите родители и на Баба Марта за „нашата родина България“, а децата от четвърти клас изпяха песничката „Аз съм българче“. Втората част от тържеството беше посветена на Баба Марта – децата декламираха стихотворения, пяха песнички за празника, окуражавани с бурни аплодисменти от своите родители. Накрая и деца, и родители, и останалите гости в залата изпахме заедно българския химн „Горда Стара планина“, защото, макар и да живеем далеч от България, винаги ще я носим в себе си и ще помним, че сме българи.

Баба Марта остана много доволна от богатата програма, която представиха българските деца, и подари на всяко от тях мартеничка, пожелавайки му много здраве, пролетно настроение и усмивки през тази година. Накрая и деца, и възрастни насядахме около претрупаната с български лакомства празнична трапеза.

Д-р Красимира Мархولةва

откъдето сме тръгнали по пътя на съдбата си. Благодарим на Мария Захариева за неспиращата енергия и вдъхновение и затова, че ни предоставя ключа за това приключение

Раиса Андонова-Щурм

Една малка България в сърцето на Прага на 3-ти март 2018 година. На изток граничи с радостта, на запад с традициите, на север със знанието, а на юг с българския корен. В тази малка България ние имаме свободата да бъдем себе си, без да се

Пролетни празници в Неделното училище в Бърно

Ученици, учители и родители от Неделното училище в Бърно

Месец март е свързан с идването на пролетта, с идването на едно ново начало – пъстроцветно и невинно. Но месец март за нас, българите, всяка година поставя началото на една вековна българска традиция, а именно посрещането на Баба Марта. По този повод нашите сръчни и талантиливи деца от неделното училище „Св. св. Кирил и Методий“ в град Бърно запретнаха ръкави и се втурнаха да изработват мартенички. Гледайки ги как умело сплитат белия и червения конец, ние, възрастните, с умиление се върнахме в онези безгрижни години, когато с нетърпение очаквахме

идването на Баба Марта. През този месец посрещнахме и друг голям празник – Освобождението на България. На този светъл ден учениците се представиха блестящо. Когато чуеш едно толкова малко и прекрасно дете да рецитира Ботев и знаменитата му творба „Хаджи Димитър“ или Вазов и неговата ода „Опълченците на Шипка“, се изпълваш с чувство на гордост и благодарност. Атмосферата, която децата пресъздадоха на стотици километри от милата ни родина, ни накара да се почувстваме като у дома. Емоциите обаче не свършиха дотук.

След посрещането на двата светли празника – Баба Марта и Освобождението на България, дойде ред и на 8 март, който за нас е празникът на мама. Освен с изпълнението на „Мила моя мамо“, майките бяха щедро възнаградени с цветя, ръчно изработени картички и благодарствени думи от своите деца. Дори и най-силните от тях не успяха да сдържат сълзите си от радост и любов. Март – това беше наистина един месец, изпълнен с прекрасни и незабравими моменти за нас и нашите българчета от неделното училище „Св. св. Кирил и Методий“ в град Бърно, които не спират да ни

Хоропо случай 3 март

топлят сърцата и да правят света ни по-хубав.

Мартин Цолев

Снимки: архив на Неделното училище в Бърно

Мартенички озариха детска градина „Кидс Къмпани“ в Прага

Мартенички за здраве и щастие

На 1 март 2018 г. в детска градина „Кидс Къмпани“ в Прага имах удоволствието отново да представя българските традиции, свързани с посрещането на Баба Марта. Децата от тази многонационална детска градина слушаха с голям интерес за нашия автентичен обичай. Казах им, че заради натрупалия сняг в България Баба Марта не е успяла да дойде до Чехия. Но вместо нея са дошли Пижо и Пенда, които все още спят и не могат да се пробудят след дългия път от България до Прага. Наложих да ги събудим с общи усилия. Децата гледаха с очи, пълни с радост и възхита. Показах им снимка на нашата Баба Марта от Българското неделно училище „Възраждане“ в Прага. Досега, честно ка-

зано, не съм виждала по-автентична Баба Марта от нея! Разказах им за празника, олицетворяващ здравето, плодородието и новия живот, които пролетта носи със себе си. Заедно с децата направихме гривнички и гerdанчета с мъниста, които Баба Марта беше изпратила специално за тях, и ги научих как да омотават белия и червения конец. Децата от Чехия, Германия, Русия, Словакия, Румъния, Китай и България занесоха мартениците си у дома, заедно със специално писмо, за да разберат и родителите им повече за уникалния българския празник на мартениците.

Раиса Андонова-Щурм

Снимка: Раиса Андонова-Щурм

Единственото нещо, което прави света обитаем, е любовта

На 9 април 2018 година в театър „Перцин“ се състоя пражката премиера на моноспектакъла „Пътят към Афродита“ на известната българска актриса Бойка Велкова. Събитието беше организирано от сдружение „Възраждане“ със специалната подкрепа на Посолството на Република България в Прага.

Бойка Велкова в „Пътят към Афродита“

Да живеем живот като изкуство, като танц, изпълнен с любов, ухаение, прошепнати слова, подправки и афродизиаки, без които животът би бил напълно безвкусен – това беше посланието на Бойка Велкова към българската публика в чешката столица. Чрез спектакъла си тя ни подари рецепта за щастлив живот, изпълнен с любов. Бойка Велкова впечатли зрителите с великолепната си игра, потапяйки се в собствените си преживявания и спомени, вплетени в монолога ѝ. Тя извървя пътя между миналото и настоящето, личността и актрисата, греха и опрощението, за да разкрие истинската многолика същност и вътрешна сила на жената. Актрисата ни запозна със съвместното съществуване на телесната и небесната Афродита и връзката между прегрешенията и духовното израстване. Подказва ни, че житейският ни път продължава и след 50-годишна възраст, и то с

по-голяма наситеност на усещанията и желание за наслада от подправките на живота.

Авторската концепция на Бойка Велкова е вдъхновена отчасти от книгата „Афродита“ на латиноамериканската писателка Исабел Алиенде. Текстът на Алиенде намира своето място в драматургичното действие и създава образа на една чувствена и истинска Афродита. И ако името „Пътят към Афродита“ предизвиква интереса предимно на дамите, то в постановката неочаквано се дава ключ на мъжете за спечелването на женското сърце.

Специално мултимедийно участие в постановката имат Татяна Лолова, Владимир Карамазов, Ути Бъчваров и синът на Бойка Велкова и Теодосий Спасов – Тео. Изпълнението на световноизвестния кавалджия Теодосий Спасов беше така истинско, живо и многоизмерно, че пробуди сетивата и остави многопластов

спомен в съзнанието на зрителите. Подправена с много хумор и самоирония, постановката повдигна настроението и зареди българската публика в Прага с много позитивни емоции, подправени с немалка доза мъдрост.

Вдъхновен от аромат на канела и парфюм, червено вино и удоволствията, водещи към върховете на плътската радост, моноспектакълът на Бойка Велкова остави приятен привкус и желание за изпълнен с радост живот. Напомни ни думите на Айседора Дънкън: „Единственото нещо, което прави света обитаем, е любовта“.

Раиса Андонова-Щурм

Теодосий Спасов

Бойка Велкова заслужено се нарежда сред водещите актриси в България. Завършва НАТФИЗ в класа на проф. Димитрина Гюрова, а по-късно специализира в прословутия театрален институт „Лий Страсбърг“ в Ню Йорк. Работила е в Драматичен театър - Русе, Драматичен театър - Пловдив, Театър „София“, театър „Българска армия“, а от 2009 г. е в трупата на Народния театър. Носител е на редица награди, между които Аскеер за женска роля през 2000 г. и 2005 г. и награда за женска роля на Съюза на артистите в България през 2008 г. Бойка Велкова е актриса със забележителни качества и вроден аристократизъм, които неминуемо се отразяват във всичките ѝ роли. „Винаги трябва да казваш това, което чувстваш, и винаги да правиш това, което мислиш“, е казал Маркес. Точно тази идея води и Бойка Велкова към нейното безкрайно чистосърдечно и интимно откровение на сцената, в което актрисата и жената се сливат в едно.

Снимки: Мария Захариева

Езикът, който носим в сърцето си

Ако постоите няколко минути на ул. „Воцелова“ в Прага в неделя сутрин, със сигурност ще ви направи впечатление, че тротоарите на тясната уличка са оживени от детски стъпки повече от обичайното за това време на деня. Децата и техните родители бързат към Дома на националните малцинства – сградата, дала гостоприемството си на Българското неделно училище към Гражданско сдружение „Възраждане“. Училището отваря врати за първи път пред 2002 г. и оттогава не спира да расте заедно със своите възпитаници. В момента в него се обучават 65 деца. Повечето от тях са българчета, живеещи временно или постоянно в чешката столица, но има и много деца от смесени бракове, които от ранна детска възраст са възпитавани в многоезичие и в диалог между културите. Училището дава възможност и на чешки деца с български корени да научат български език. През учебната 2017/2018 година децата в училището се обучават в седем групи – предучилищна, начален етап (I - IV клас), прогимназиален етап (V клас) и група за деца, изучаващи българския език като чужд. В голямата и пъстра предучилищна група малчуганите на възраст от три до седем години рисуват, пеят, запознават се с българската азбука, с

блеснали очички слушат приказките, разказвани от тяхната всеотдайна преподавателка, която неуморно измисля нови и нови занимания за малките любознайковци. Пред първокласниците пък стои най-важната задача – да се научат да четат и пишат на български език. По-големите деца получават и теоретични познания за родния език. Учениците в неделното училище се обучават основно по български език, литература и музика. Те имат възможност и сами да се убедят в красотата на народните песни и танци. С много любов и търпение техните учители ги запознават и с българските традиции – заедно правят мартеници и сурвачки, заедно боядисват яйца за Великден. Не липсват и училищните тържества с пъстра програма, която учениците и преподавателите сами подготвят. Коледа, Баба Марта, Денят на славянската писменост са празници, които деца, учители и родители посрещат заедно. Училищните празненства са вълнуващо преживяване и за децата, и за техните родители. Малките ученици с гордост рецитират, пеят, танцуват, разиграват сценки на родния си език. Родителите с вълнение чуват от устата на децата си онези стихове и песни, с които сами са израснали, и за миг се пренасят отново въщи –

там, откъдето са тръгнали и където може би един ден ще се върнат. А децата? За тях неделното училище не е само място, където учат български език. Това е място и за игри и забавления. Сред стените на училището вече са се зародили много приятелства – не само между децата, но и между техните родители. Тук те се чувстват като част от общност, тук могат да говорят на онзи език, който чешките им приятелчета не разбират, но който е толкова свой и уютен, защото е езикът на мама или татко, на баба и дядо, на онова Черно море и онези красиви планини, които виждат през ваканциите. Защото това е езикът на онази България, която носят в сърцето си, независимо, че живеят на повече от 1300 км. от нея в голямата, красива, многоезична и пъстра Прага.

Вратите на неделното училище „Възраждане“ са отворени за нови ученици от предучилищна група, начален и прогимназиален етап. Записването за учебната 2018/2019 г. продължава до края на юни. За контакт: Гражданско сдружение „Възраждане“: balgari@atlas.cz, телефон: 777 196 322.

Д-р Десислава Вилимовска

Молебен по случай 3 март

140-тата годишнина от Освобождението на България бе отбелязана с молебен в Катедралния храм „Св. св. Кирил и Методий“ в чешката столица. Молебенът бе организиран от Посолството на Република България в Чешката Република. Богослужението бе извършено от отец Милан Били и отец Васил Черепко от Чешката православна църква. Посланик Петков се обърна към присъстващите с апел да се гордеем с произхода си и да работим за благо на Родината, където и да сме по света. На молебена присъстваха представители на посолството, на БКИ, на училище „Д-р Петър Берон“, на българските сдружения в Прага и др. (М.З.)

В. Гоцев от БКИ, посланик Л. Петков, Г. Димитрова – първи секретар в Посолството, отец Милан Били и отец Васил Черепко по време на молебена в Катедралния храм „Св. св. Кирил и Методий“ в Прага

Георги Жеков: Тук сме, за да си помагаме

Има нещо в него, така ми представиха Георги Жеков навремето – и заедно с това ми подариха една малка книжка със заглавие, което веднага запомних... „Другата реалност“ прочетох набързо, защото хваща за гърлото и те кара да си задаваш въпроси, от които повечето от нас откровено ги е страх... В нея Георги описва как се оказва на ръба на живота, че и след него, как се възстановява, но заедно с това прави нещо, от което също повечето от нас толкова много се страхуват... Променя живота си!

Някъде тогава, между първата и третата книгата, която Георги Жеков написа, се запознахме и лично... И макар че се срещаме рядко, усещането винаги е едно и също – за сродна душа, която ти се иска да прегърнеш...

Последния път например точно беше излязла седмата му книга. На всичко отгоре, Георги предпочете да живее последните години встрани от хората. Затова заговорихме защо имаме периоди, в които самотата ни привлича. Той заразказва за своите разходки в планината, аз пък – за бягството си в Прага.

И всичко пак завърши с прегръдка.

А после се роди и това интервю – с човека, който отиде в другата реалност и се върна в живота; с Георги, който предпочете вместо да изкарва пари в САЩ, да живее в хармония с душата на България – с една душа, приела за своя мисия как да живеем красиво и леко, а заедно с това да се храним здравословно и практично. Георги Жеков.

В Борисовата градина, София

За отслабване ли е новата ти книга „Живот без диети“? Сега, през топлата част на годината, всички ще луднат по това да са в добра форма, как може да им помогне тя?

Не бих казал, че е насочена единствено към отслабването. По-скоро е за осъзнатото хранене, чрез което,

разбира се, се стига неминуемо и до свалянето на килограми, но вече без да се фокусираме единствено върху това. Вярвам, че информацията и лично споделяната опитност в книгата ще помогнат за това много хора да спрат да се самообвиняват за някои малки „прегрешения“

относно храненето, които така или иначе всички правим понякога. Заедно с това, ако читателят е бил внимателен, ще разбере как да направи необходимите стъпки, за да промени начина си на възприемане и използване не само на храната, но и на останалите изключително важни аспекти на здравето – водата, движението, съня...

Откъде научаваш ти самият всички тези неща, цялата фактология? Каква част от написаното е преживяно и изпробвано върху самия теб, така да се каже?

Едно от правилата, които спазвам, е да пиша от лична опитност. Обикновено това, което се случва е, че в даден момент от живота ми изплува някаква нова идея и започвам да експериментирам, докато не минат две, три, понякога и повече години, докато не се почувствам готов да я споделя. Личната опитност обикновено се подплътява с фактология много по-лесно. В случая с „Живот без диети“ книгата се появи на базата на последните осем години на експерименти в сферата на храненето и изобщо, на здравословния начин на живот.

Смяташ ли, че може да съществува такова нещо като идеално здраве?

Честно казано, имах етап в живота си, в който мислех, че е възможно. Може би в него съм носил розовите очила малко по-дълго време от необходимото :) Впоследствие стигнах до из-

вода, че няма как да се получи. Като постоянно развиващи се уникално-индивидуални същества, които непрекъснато се стремят по един или друг начин към определено равновесие – физическо, ментално, духовно и т.н., при нас винаги съществува поне един аспект на здравето, върху който е нужно да работим.

На корицата на „Живот без диети“ има един много хубав цитат от Учителя Беинса Дуно... Доколко е полезна духовната храна за това да сме добре?

Искрено вярвам, че духовната храна е от първостепенно значение за благосъстоянието ни. Без нея трудно бихме могли да вземаме адекватни решения в ежедневието си, които да водят до това, което желаем, а именно добро здраве.

Самите ти книги – защото „Живот без диети“ е вече седмата, могат да се разделят най-общо казано на две... Пишеш или за духовното ни проглеждане, или за пълноценното хранене. Как се появи връзката между двете при самия теб?

Чудесен въпрос! В тези за „духовното проглеждане“ откровено споделям моята опитност в това отношение и как всъщност то е довело до промените на останалите нива – хранене, движение, грижа за чистотата на мислите и ума. След написването на „Другата реалност“ осъзнах, че хората, на които им е по близка темата за физическата страна на съществуването, са много повече. Те по свой собствен начин трансформират тази информация, за да могат да я свържат и с тази за духа в даден момент. С други думи, разбрах, че не бива да се ограничавам и да споделям само за едното или другото, а да оставя на читателите да преценят от какво имат нужда. Радвам се, че стана така, тъй като в момента на страниците на седемте ми книги има за всекиго по нещо.

Напоследък малко страниш от цивилизацията. Това условие ли е, за да се съхрани човек психически и физически в наше време? Факт е, че имах период от живота

си, в който чувствах, че имам нужда да изляза от цивилизацията и да поживея известно време на село. Тази опитност ми помогна да осъзная, че сме тук, за да си помагаме едни на други, а това няма как да се случи по-най-пълноценния начин, ако се изолираме, където и да било. Сега се опитвам да балансирам живота в „цивилизацията“ с този извън нея. Когато съм в града, се старая да отделям време за няколко часа сред природата, които вярвам, че са от ключово значение за запазване на психическото и физическото ни здраве. Най-хубавото, което става при възстановяването на връзката с природата е, че се случват едновременно и двете.

А като отворят една книга – особено за хранене, повечето хора първо задават този въпрос: „Това работи ли?“ И наистина, в крайна сметка храненето е част от един по-цялостен начин на живот. Какво препоръчваш ти, как да живеем и да сме здрави психически и физически?

Моята основна препоръка към хората винаги е била да си позволяват да експериментират повече. Да не се страхуват да опитат нещо ново. Единствено чрез личната опитност можем да кажем дали нещо работи, или не. Всичко останало е догадки. В света, в който живеем, сме залети от огромен по обем информация и често е много трудно да вземем ясно решение какво и как да направим, за да променим настоящето си, създавайки едно по-добро бъдеще. В такъв случай винаги съветвам да се учим от хората с реална опитност, които очевидно са постигнали голяма част от това, към което се стремим ние самите. Аз лично съм правил именно това, за да стигна до мястото, където съм. В случая ще се наложи да се повтори, но няма как-важното е да бъдем осъзнати в изборите, които правим, и винаги да си задаваме въпроса дали това е най-доброто за нас в настоящия момент.

Имаш ли си любим ритуал. Какъв е твоят начин да си в равновесие? Като се събудя сутрин, да благодаря на Бог, че съм все още тук и че мога

да продължавам да се уча и работя. Близко до равновесието стигам или чрез досег с природата, или с приемане на настоящия момент.

Сигурно самият ти живот ти подсказва темите за книгите... Видя ли си вече нещото, което ще последва „Живот без диети“?

Да, слава Богу, проекти има много и сега работя усилено върху следващия, който беше вдъхновен от поредната силна опитност. Нека темата бъде изненада.

Сподели любима мисъл за финал! Нещо, което да ни стопли...

– Любовта ще спаси света!

ФАКТИ за Георги Жеков

- Най-известната му книга се казва „Българските суперхрани“ – в нея Георги предлага повече от 250 рецепти с традиционни родни продукти, които са поддържали здравето на нашите баби и дядовци.
- Обожава спорта – планинските преходи за него са всекидневие, редовно практикува катерене, плуване, също и бягане по планински терени.
- Освен с физическа активност се занимава и с медитативни техники, както и с най-различни аспекти на здравословното хранене.

„НАЛИ НЕ СИ МИСЛИТЕ, че прадедите ни са отправяли молитва и благодарност към Бог случайно всеки път, когато са сядали на трапезата, за да се нахранят? Не, това е една забравена от повечето хора традиция, която също може да промени живота ви и да излекува тялото ви. Благодарете за храната и за всичко, което имате, преди да започнете да се храните, ако това ще ви помогне по-лесно да въведете този нов прекрасен навик. Аз лично започвам деня си с благодарност и продължавам да благодаря винаги, когато се сетя или когато сядам да се храня.“ (Георги Жеков, „Живот без диети“)

Интервю на Красимир Проданов

В царството на рододендроните

Рододендроните се характеризират с голямо цветово разнообразие

Произход

Рододендронът е много стар вид растение. Въпреки че за негова родина се смята Япония, името му произлиза от гръцките думи „rhodon“ (роза) и „dendron“ (дърво) и в превод означава „розово дърво“. Според специалистите, т. нар. *понтийски рододендрон* (*Rhododendron ponticum*), който идва от планините на Кавказ (т. е. близо до Черно море), е бил познат на древните гърци и римляни заради произвеждането от цветовете му мед. Древногръцкият поет Омир споменава, че от т. нар. „понтийски мед“ жреците на Древна Гърция приготвяли специална напитка, с помощта на която изпадали в транс и придобивали способността да предсказват бъдещето. Римският писател Плиний описва „понтийския мед“ като пагубен за човешката нервна система, понеже съдържа в себе си отрова, и предупреждава той да не се слага в храната. За това „говорят“ две случки от античността. След неуспешен поход срещу Персия през 5 в. пр. н. е., гръцката армия, минавайки през Кавказките планини (където е имало изобилие от рододендрони), намерила запаси от този мед. Щом се нахвърлили върху сладкото, гладните и изтощени войници получили световъртеж и халюцинации, започнали да се гърчат от болка и трябвало да минат няколко

дни, за да дойдат на себе си. Подобна случка се разиграла около 300 години по-късно, този път в Римската империя. Враговете на римския пълководец Помпей оставили запаси с отровния мед на място, откъдето се очаквало да преминат неговите войници. След като го вкусили, войниците изпаднали в безсъзнание, били нападнати и голяма част от тях избити. През 17 в. до Европа достига информация за красивото растение, което виреело в Япония (където е познато под името „цуцужи“). Смята се, че

именно оттогава рододендроните стават част от западноевропейските паркове. До средата на 18 век добиваният от неговите цветове мед се използвал в приготвянето на популярната тогава напитка медовина. Според някои учени, за пръв път названието „рододендрон“ е въведено в научно обръщение през 1585 г. от италианския лекар Андреа Чезалпино, според други, негов „кръстник“ става шведският ботаник Карл Линей два века по-късно. В средата на 19 в. и началото на 20 в. в Европа са внесени за пръв път *хималайски рододендрони*. Главна заслуга за това има британският ботаник и директор на кралските ботанически градини Сър Джозеф Хукер, който донеся със себе си 43 вида от тях. За радост на британските градинари техният мед се оказал напълно безвреден.

Основна характеристика

Рододендроните са род растения, които принадлежат към семейство Пиренови. Според специалистите има над 1300 вида рододендрони и над 8400 хибрида. Височината им варира между 30 см и 30 м, а листата им са копиевидни и разположени спираловидно. Един от видовете – *Rhododendron giganteum*, достига внушителните 30 м височина. Част от рододендроните „живеят“ много дълго – няколко века. Скоростта на

Има над 1300 вида рододендрони и над 8400 хибрида

растеж при различните видове варира между 5 и 20 см на година. Според руски учени от 19 в. към рододендроните се числят и азалиите. Между двете растения съществува голямо сходство и разликите между тях са много малки. Рододендроните имат 10 тичинки, а азалиите – 5, техните цветове са по-малки и имат форма на фуния. Листата на рододендроните са по-големи и по-едри и имат отдолу люспички или топчета, а тези на азалиите са окосмени. Почти всички рододендрони са вечнозелени храсти и дървета, докато голяма част от азалиите са листопадни растения. Рододендроните цъфтят в края на април и през май в продължение на около един месец. По отношение на цветовата гама те се характеризират с изключително голямо разнообразие – бяло, червено, розово, лилаво, виолетово, жълто; между тях често има цветови преливания. Червените видове рододендрони включват „Britannia“, „Cynthia“, „Doncaster“, „John Walter“ и „Lord Roberts“, най-популярният розов сорт е известен с името „Pink Pearl“, от пурпурните сортове – късноцъфтящият „Purple Splendour“, а от белите – „Sappho“. От рододендроните „джуджета“ най-разпространени са „Blue Tit“, „Bow Bells“, „Elizabeth“, които достигат височина 60-90 см. Голяма част от рододендроните не миришат. Рододендроните обичат светлината, прохладното време, мекия климат и свежия въздух. Те не са „капризни“ за отглеждане растения, важното е да

Най-популярният розов сорт е известен с името „Pink Pearl“

се намери най-точното за тях място. Най-подходящи за тях са защитени от сухия и студен вятър и следобедното слънце полусенчести и влажни места (например, в съседство с високи дървета и храсти), върху кисели и добре дренирани почви, които са богати на органичен материал. Много малко от тях издържат на пряка слънчева светлина. От нея листата покафеняват и изсъхват. Рододендроните могат да се пресаждат по всяко време на годината, но най-подходящи са късната есен и ранната пролет, защото тогава нивото на влажност на почвата е най-високо, а температурите са най-ниски. След засаждане и през пролетта почвата трябва редовно да се подхранва с

разлагащ се тор или с такъв, който предизвиква кисела реакция, с гнила шума, мъх и други органични вещества. Засадените надълбоко и в глинести почви рододендрони не се развиват добре, а варовитата почва предизвиква пожълтяване на листата им. През зимата комбинацията от студ и слънце не се отразява благоприятно на вечнозелените им листа. Тогава рододендроните трябва да бъдат предимно на сянка, а върху корените им трябва да се сложи дебел слой торф или почва с борови игли, които да поддържат нивото на влагата. Заради плитките им корени, рододендроните трябва да се поливат по-често през летните месеци. Тогава те се нуждаят около 6 часа слънце дневно. Рододендроните се срещат в умерения пояс на Северното полукълбо и изключително рядко в Южното полукълбо (Нова Гвинея и Северна Австралия). Най-голямо разнообразие от растението има в Югоизточна Азия – в Тибет, Индия, Непал, Бутан, Тайван, планините на Корея, в Хималаите и Китай, както и в Япония, Кавказ и части от Северна Америка. В България най-разпространен представител на рода е странджанската зеленика (*Rhododendron Ponticum*) в Природен парк Странджа, чиято височина достига 5 м.

Рододендроните обичат светлината, прохладното време и мекия климат

Д-р Красимира Мархолева
по материали от Националната
библиотека в Прага

Куба и Кейти

/Това, което може да се разкаже/

Преди няколко часа говорих с жена ми по Вайбър. Знаете го. Оная програма, подобна на Скайп, дето можеш да си я инсталираш в телефона или компютъра и ако имаш интернет да си говориш с някого, колкото и далече да е от тебе, където и да е по света. Съвсем безплатно. Ние с жена ми така си говорим. Часовата разлика, както и 10-те хиляди километра разстояние правеха, както винаги, разговорът ни странен. В

един мъж и една жена по телефона. Но имаше и такива, за които може да се разкаже без проблеми. Например това за нашата хаванска котка. Ние имаме там една котка от местните видове. Кубинска котка. Те са малко по-различни от европейските, с по-дълги крака. Не знам дали ще ѝ бъде приятно да пиша за нея, но ще рискувам. Всъщност тя е доста добродушна котка и не вярвам да ми се разсърди. Казва се Кейти.

усмихна. Беше със слабо, грациозно тяло. Не можах да видя очите му, заради черните стъкла на очилата. Сигурно бяха красиви, като всичко останало.

Взехме котето и го занесохме в апартамента на „Кинта Авенида“. Там установихме, че има лека парализа на едно от задните си крачета. Почти не личеше, докато ходеше бавно, но заради нея тичаше странно. Подскачаше като кенгуру, но на четири крака. Нахранихме го с пилешка супа и на другата сутрин то получи разстройство. Беше болно през следващите дни, но после оздравя, а след това беше болно още няколко пъти през лятото. Водихме го в денонощния кабинет на ветеринарната клиника Карлос III в Хавана. Слагихме го в една картонена кутия и сядяхме на дървените скамейки пред вратите на денонощния кабинет. То лежеше отпуснато и неподвижно, а навсякъде наоколо имаше болни кучета, котки, увити в мръсни хавлии, други ранени, превързани с парцали, а от тях понякога капеше кръв по циментовата мозайка пред вратата. Онова лято ремонтираха клиниката и въпреки, че сградата беше стара, приличаше на строеж, в ъглите на приемната имаше струпани червени тухли, а по мозайката, освен кръвта – засъхнал хоросан и пясък. Понякога кръвта от ранените кучета беше толкова, че приемната приличаше на касапница. Котето Кейти нямаше кръв, но все пак беше зле. Докторите бяха облечени в зелени дрехи и с малки шапки. Аз нищо не им разбирах, с тях говореше жена ми. Те му биеха инжекции, а аз притисках телцето му до металните маси, за да не мърда. Давах му и антибиотици, най-различни лекарства. Беше толкова зле, че ние мислехме, че ще умре и ни беше тъжно за него, но все пак го водехме там, при различни лекари и то винаги оздравяваше, и накрая стана голяма и красива котка с лъскава, пъстра козина и дълги крака, като повечето котки в Хавана. Все пак продължи да тича на подскоци.

Ветеринарната клиника Карлос III в Хавана

Хавана, където живее тя, приближаваше полунощ. В София, където бях пък аз, беше седем сутринта. Тя се канеше да си ляга в къщата ни на „Кинта Авенида“ в квартал Мирамар. Аз току-що се бях събудил в „Банишора“. От прозорците си виждах центъра на София и силуета на Витоша със заснежения Черни връх. Заради жегата тя беше разтворила всичките си прозорци – чувах гръмките гласове на преминаващите край къщата ѝ хора, бръмченето на almdrones – старите американски коли от 50-те години преди кубинската революция, които все още карат там, воят на две линейки, лаят на огромната немска овчарка от съседната къща. Добре познати звуци от близкото минало. А може би и бъдеще. Кой знае. Жена ми разказа доста неща. Повечето от тях обаче не са за пред хора. Наши, семейни работи. Неща, които си говорят

Сладката Кейти. Видяхме я на плажа в Мирамар в началото на лятото. Беше мяукащо, кльощаво, уплашено, рошаво животинче, което се побираше в длан и с нещастния си вид предизвика състраданието ни. Беше се изправило върху острият ръбове на кораловите скали на плажа, сред мръсните хартии и опаковки, счупените бутилки, смачканите кутии от бира – и шума на вълните. Големите вълни на Атлантическия океан. Зад котенцето, върху камъните бяха насядали няколко мулати. Бяха изсипали пред него остатъците от печеното пиле, с което бяха обядвали. Пиеха ром от бутилката, един от тях прегръщаше през кръста слабо, петнайсетинагодишно момиче. Аз приближих котето и го взех. Попитах дали е тяхно. Не, сеньор, не е наше, но може да го вземете, ще ви радва, отвърна момчето, което прегръщаше момичето. То само се

Сега Кейти е бременна, каза жена ми. Много е надебеляла. Скоро щяла да ражда. Търси си подходящо място в апартамента и най-много си е харесала дрешника. Аз отвърнах, че това е чудесно, дано роди много котета. Разбира се, не в дрешника. После между нас възникна спор за това колко продължава бременността на котките. Малък семеен спор. Аз мислех, че тя е дълга поне три месеца, а жена ми настоя, че са два. Накрая проверихме в Гугъл и тя се оказа права. Жена ми често се оказва права за какви ли не неща. Но не за всичко, уверявам ви. Никои не може да бъде прав за всичко, колкото да му се иска.

Сега съм в любимото си кафене в София, до Докторската градина. Седя на един от високите, дървени столове до прозорците към улица „Шипка“. Пия си кафето и се наслаждавам на всяка секунда на родна земя. Навън е пролет, но няма помен от горещия, влажен, тежък изпълнен с тропически ухания въздух на Хавана.

Вече станаха четири месеца откакто долетях от Куба в България. Месеци на пренастройване. От ритъма на румбата, самбата и латиноамериканските нрави в ритъма на неравноделните тактове. На ръченицата и

Кейти

Пред ветеринарния кабинет

балканския живот. Поживях на оня горещ остров около годинка. Сигурно ще се наложи и още да изкарам, най-вероятно през лятото. Когато свърши учебната година, за да може и дъщеря ни да бъде с нас. Отново ще прелитаме над Атлантическия океан. Ще дъвчем сандвичите на авиокомпаниите, ще гледаме филмите, ще слушаме музика със слушалките и ще гледаме през прозорците на самолета ширещия се долу, на десетина километра под нас океан. Полетът до Куба е дълъг около два-найсет часа. Те могат да ти се сторят и отегчителни, особено, ако не спиш. Най-приятната част е, когато самолетът наближи Карибско море. Долу, в сините простори на безкрайните води и хоризонти започват да се появяват един след друг контурите на безбройните острови – Барбадос, Санта Лучия, Доминика, Пуерто Рико и Хаити, Ямайка. След това, в зависимост от това откъде минава самолетът – от северната страна на Куба, край Бахамските острови и Маями или от южната – откъм Каймановите острови, пътуването може да стане и приятно. На мен любимият ми маршрут е край южната страна на Куба, над Карибско море. Стига да е дневен полет, разбира се, а и времето да е ясно и небето под самолета да не е покрито с гъсти облаци. Както понякога става особено по време на дъждовния сезон и още повече когато има урагани. Но ако е ясно и нощем, също би могло да се види нещо. Стига да се минава над по-големи градове като Хавана или Маями. Те са красиви и тогава. Има много светлини, които гледани отвисоко,

им придават приказен вид. Но пък тогава не може да се разгледат десетките, стотици коралови острови, с които изобилства Карибско море, както ако се лети денем, защото повечето от тях не са населени. Там няма градове, села, никакви светлини. Те са ниски, равни, обикновено с овална форма, обрасли с гъста, тропическа растителност. Сред нея се виждат да проблясват синьо-зелените води на морето. Около тях то е съвсем плитко. От самолета съвсем ясно се вижда пясъчното му дъно. То е обрасло с жълтеникави водорасли, с ясна и гладка повърхност. Поне аз винаги го виждах такава. Тези стотици пръснати около крайбрежието на Куба острови са забележителна гледка – тъмозелени, необитаеми, събрани в дългия хиляди километри архипелаг. От тази страна бреговете на Куба изглеждат непристъпни. Заради плитчините и рифовете е трудно някакъв кораб да ги доближи и стовари там войници. Затова бяха избрали за столица Хавана. Откъм Атлантическия океан също има много рифове. Но не чак толкова, колкото са откъм Карибско море, а и е много по-дълбоко. Но пък карибските острови и това море са добро място за риболов и туризъм, за плуване, пълно е с различни видове риби, миди, мекотели. За всичко това можеш да мислиш докато прелиташ над Карибско море и очакваш да се приземиш в Хавана. При Кейти.

Стефан Кисъв

Снимки: Стефан Кисъв

Десети фестивал на българското кино в Прага

Фестивалът на българското кино в Прага вече отбеляза своя първи юбилей – десет години от неговото начало! Навярно затова тази година той продължи по-дълго и се проведе в две пражки кина – „Луцерна“ от 15-ти до 18-ти март и от 19-ти до 22-ри март в кино „Пилоту“. Идеята на организаторите, Българския културен институт и Посолството на Република България в Прага, да бъдат отново прожектирани показани по-рано български филми, заслужава похвала. Така с натрупания опит той се превръща в традиция и заема трайно място в културния живот на чешката столица, а това може само да ни радва.

Откриване на фестивала

Преди да започнат прожекциите, още при касата на кино „Луцерна“, посетителите се срещнаха с кукер с ярка маска, който се разхожда и дрънчи с чановите си. Кукерска маска има и на плаката на фестивала – какво по-българско от това! Атмосферата в кафето на „Луцерна“ също подготвя зрителите за общуване с българското кино – по стените е инсталирана изложба на български киноплакати, българско настроение създава и филмчето за България, показвано с рекламния клип на фестивала преди всяка прожекция. Фестивалът е под патронажа на Министерствата на културата на Република Чехия и на Република България и бе открит с кратки приветствени слова от Негово Превъзходителство Посланика на Република България в Чехия г-н Лъчезар Петков и от Директора на Българския културен институт в Прага г-жа Галина Тодорова. По традиция преди всяка прожекция бяха представяни и гостите на фестивала, с които посетителите можеха да се срещат,

разговарят и да се фотографират. Тази година гости на фестивала бяха създателите на филма „Вездесъщият“ – режисьорът Илиян Джевелеков, сценаристът Матей Константинов и продуцентът на същия филм Георги Димитров, режисьорът на филма „Извън пътя“ Николай Волев, режисьорът на „Възвишение“ Виктор Божинов и актьорът Филип Аврамов, изпълнителят на ролята на Димитър Общи във филма. Общото, което обединява показаните филми и което радва, е това, че тази година за щастие отсъства тягостната, потискаща тема за оскърбленията и униженията на простосмъртния българин в съвременната действителност в родината. Липсваха лихвари, мафиоти, мизерия и отчаяни постъпки – сещам се за „Съдилището“, „Урок“, „Слава“. Съвременните герои на показаните тази година филми са от друга социална среда, с други проблеми. За първи път видяхме и историческо платно, и детски, семеен филм. Оптимизъм имаше дори в съдбата на

героя аутсайдер от филма „Събирач на трупове“. Най-радващото е, че организаторите са имали от какво да избират. Показаните шест игрални филма представят по-широка и по-пъстра картина на съвременното българско кино от последните една-две години. Ще си позволя да се спра на всеки един от показаните игрални филми, отново с уговорката, че споделям само мнението си на грамотен, претенциозен зрител с определен критерий за ниво и качество, съгласието с мен не е задължително. Първата вечер видяхме „Вездесъщият“ – сценарий Матей Константинов, Илиян Джевелеков, режисьор Илиян Джевелеков, оператор Емил Христов, в главните роли Велислав Павлов, Теодора Духовникова. Филмът е отличен с два приза на 22-рия Международен филмов фестивал София Филм Фест, с пет награди на фестивала на българския игрален филм „Златна роза“ 2017. В търсене на сюжет млад писател заснема живота около себе си с десетки скрити камери. Наблюдавайки близките си, той всъщност променя съдбата им. В зрителното му поле попадат колеги, познати, случайни хора. Камерите му заснемат неочаквани обрати, интриги, изневери, издевателства, дори смърт. Вместо нов сюжет, истината за другите му носи непоносима болка. Нищо не е каквото изглежда – всички лъжат, крадат, злословят, изневеряват. На мен филмът ми хареса безрезервно – сценария, режисьорска работа, актьорско изпълнение. Въпреки мисълта за грозящата ни опасност да бъдем навсякъде и във всичко наблюдавани, породена от финала с полуголия главен герой на улицата, наблюдаван от вси страни, зарадва ме вторият, оптимистичен финал с полета на двама влюбени в небето.

Стърсенето на нов сюжет и с творческата криза на един драматург се срещаме във филма „Извън пътя“ – сценарист и режисьор Николай Волев, оператор Орлин Руевски, в главните роли Деян Донков, Сали Ибрахим, Аня Пенчева и... джипът Бишо. Успешен драматург, изгубил творческото си вдъхновение, обикаля с джипа си планините над Банско. По време на един от преходите главният герой среща млада циганка. Двамата постепенно се опознават и се привързват един към друг. Тяхната привързаност прераста в платонична любов, която, естествено, измъчва съпругата, застаряваща актриса. През цялото време на развитието на сюжетната линия присъства и друга любов на драматурга, джипът Бишо, който победоносно излиза и на сцената във финала на написаната, вдъхновена от всичките тия перипетии пиеса. (Невероятно оригинално! А девойката тръгва за Оксфорд, за да следва там евентуално... философия!?)

Най-новият филм на добрия в моите спомени режисьор Николай Волев определено не ми хареса, усетили сте иронията ми в заключителните фрази в скобите. Първият и единствен филм от десетгодишната история на фестивала. Ако не ми предстоеше писането на настоящите редове, и аз, като доста други, щях да си тръгна. Бях разочарован, чувствах се обиден, взет за глупак. След „Двойникът“, „Господин за един ден“, „Да обичаш на инат“, „Маргарит и Маргарита“, които на времето съм гледал с удоволствие, не можех и не исках да приема това, което сега ми се предлагаше. Ще си спестя негативните коментари, възможно е да съм взел по-голяма кошница и вината да е у мен. Знаем, че и на най-добрите творци им се случват неуспехи. Но след шестнадесетгодишно мълчание...

За щастие вторият филм, показан в по-късните часове същата вечер, възстанови доброто ми настроение и ми достави удовлетворение. „Събирач на трупове“ – режисьор Димитър Димитров, сценарист Марин Дамянов, оператор Борис Славков, в ролите Стоян Радев, Теодора Духовникова, Стефан Щерев, Лидия

Инджова, Михаил Билалов. Странен млад мъж и трудолюбив циганин шофьор със специална линейка, наричана „трупарка“, събират телата на починали – жертви на убийства, самоубийства или бездомници – и ги карат в моргата. Зловещото заглавие и работата на двамата главни герои обаче е само фон на драматичните събития в техния живот. Вниманието на зрителите е ангажирано главно с любовта на аутсайдера към любовница на мафиот и отмъщението на циганина, сам наказал изверга, изнасилил невръстната му дъщеря. До самосъд се стига и в любовния триъгълник, без да се прикрива истината, че липсата на доверие в българското правораздаване тласка отчаяните хора към саморазправа. Зарадва ме оптимистичният финал на филма – заражда се любов между двама самотници – събирача на трулове и момичето от моргата. Добре защитен професионализъм от режисьор и оператор, заинтригуващ сценарий и добра игра на актьорите, от които най-силно впечатление ми направи убедителността и органиката на Стоян Радев.

Следващият ден бе най-натоварен емоционално. Трябваше да видя два филма – нашумелия „Възвишение“ по добре познатия ми роман на Милен Русков и „Маймуна“, филм, за когото нищо не знаех.

„Възвишение“ според мен ще е тазгодишният фаворит на Варненския фестивал „Златна роза“. Създаден по получилия европейска награда за литература едноименен роман на харесвания от мен писател Милен Русков, една от най-четените книги през последните години в България, филмът предизвика много спорове в страната, мнозина го величат, други категорично го отричат. Каквито и да са претенциите към изобразяваните исторически събития малко преди края на турското ни робство, сравненията с плюсове или минуси спрямо книгата, филмът е направен професионално великолепно и е най-гледаният филм в България – нещо, с което никоя друга кинотворба от последните десетилетия не може да се похвали. „Възвишение“ е режисьорски дебют

в игралното кино (започнал е с епизоди от сериали) на младият Виктор Божинов, с Милен Русков и Неди Димитрова той е и съавтор на сценария, оператор е Антон Бакарски. Единствено за този филм държа да отбележа и музиката, защото тя ми направи изключително впечатление и допринесе много за емоционалното възприемане на филма. Неин създател е композиторът Петър Дундаков. В ролите Александър Алексиев, Стоян Дойчев, Филип Аврамов, Параскева Джукелова, Васил Михайлов.

За тези, които не са чели романа на Милен Русков ще припомня, че в основната сюжетна линия са залегнали събития от нашето революционно минало малко преди Априлското въстание. През 1872 година Димитър Общи и съподвижниците му осъществяват Арабаконашкия обир. Сред тях са Гичо и Асенчо, които получават задача да издирят и лично да предадат писмо на Левски. Търсенето на Апостола се превръща в трагикомично приключение, изпълнено с интриги, подлост и предателства. Постепенно революционният ентузиазъм на Гичо и Асенчо

Среща с публиката

отстъпва място на разочарованието и огорчението. Двамата успяват все пак да доведат мисията си докрай. Следват събития в същия дух, които довеждат и до техния трагичен край, както и до гибелта на цялата хайдучката дружина.

„Възвишение“ преплита исторически факти с художествена измислица и се придържа към гръбнака на романа на Милен Русков. Няма да влизам в спор с тези, които сравняват романа с филма, по принцип литературата и киното са несравними, различни са изразните им средства. Единственото общо около едно и

също заглавие са убедителността и въздействието. А тук те са безспорно на лице. В подкрепа качествата на филма в заключение ще спомена, че социалните мрежи в България преливат от коментари за филма,

в женски дрехи, когато посещава оперни спектакли. Последвалите конфликти водят до откриването на истината за това му поведение. Син на оперна дива, която изоставя сина си заради кариерата, той расте

приказка по всички правила на жанра, с много фантазия, гротеска, хумор, за радост на децата, но и с послание към родителите за повече внимание и обич към рожбите си. В едно обикновено семейство се случва нещо необикновено – детето им се превръща ту в момиче, ту в момче в мига, в който някой го погледне в очите. Родителите търсят начини да разберат тайната на тази метаморфоза чрез срещи с добра, всеотдайна учителка, с карикатурните образи на лекар и директор на училище, те стигат до колоритно циганско семейство с дядо японски шаран и баба, щерка и внучка магьосници, които развалят магията. За родителите, обаче, свикнали с двете свои деца, момиче и момче, наставка драматичен момент, кого от двамата да задържат, от кого да се откажат?! Намесва се малката Лили, която с магията си запазва и двете деца, но заплаща с превръщането си в рибка, рееща се в небесата с дядо си шаран. Както подобава на приказките, малко тъжен, но и добър край, напомнящ, че добротата води и до саможертва. Добре разказана, забавна, пъстра, весела, радваща приказка за деца и родители. За мен това бе и краят на фестивала в кино „Луцерна“. Но той продължава в кино „Пилоту“ с повторни прожекции на „Урок“, „Слава“, „Живи легенди“ и „Летовници“ – филми, за които вече съм споделил впечатленията си. Вярвам, че мнозина симпатизанти на българското кино, нашенци и пражани, ако по-рано не са успели, сега ще видят тези филми и ще оценят пъстротата на новата вълна в успешното българско кино от последното десетилетие. А ние ще чакаме следващата си среща с най-доброто, създадено от младите български кинематографи. Да им пожелаем вдъхновение и успех, много нови филми по екраните на България и по света, та да има от какво да избират и с какво отново да ни зарадват организаторите на следващия фестивал в Прага!

Репортерка на БНТ интервюира режисьора Константин Карагеоргиев

определяйки го като „най-добрият филм за последните 27 години“; „филм, който трябва да се гледа от всеки българин“; „филм без компромиси и на световно ниво“.

След възбудата и емоциите около „Възвишение“, срещата ми със следващия фестивален филм **„Маймуна“** бе миг на отдиш и ново удовлетворение. Тласкащ към размисъл разказ за самотата, за взаимоотношенията между поколенията, за толерантността в човешките взаимоотношения, поднесен ненаатрапчиво, но убедително. Кой е маймуна, аз или самият живот? – задаваш си въпрос. Търсенето на неговия отговор, както често бива, се оставя на зрителя.

Създателите на филма „Маймуна“ са режисьорът Димитър Коцев-Шошо, сценаристи Димитър Коцев и Иван Марков, оператор Александър Станишев. В ролите младите Александра Костова и Радина Боршош, Юлиан Вергов, Ана Пападопулу, Леонид Йовчев. В основата на сюжетната линия е разкритието на двете сестри от различни майки, че един от учителите им се преоблича

самотен и това навярно довежда до изкривяване на психиката му.

Подрастващите след ред перипетии проявяват разбиране и съчувствие, символично във финала сближават две самотни души – предоставят на учителя си маймуна, подарена от общия им баща, която те открадват от зоологическата градина. Финалът е оптимистичен, апел към толерантност и човешина. Цялостното възприятие на филма се дължи на добре свършената работа от неговите създатели, гледа се с лекота и има убедително хуманно послание. Неслучайно той печели наградата на публиката на София Филм Фест през 2016 година.

Последният филм на тазгодишния фестивал на българското кино **„Лили рибката“** бе най-необичаен. След почти десетилетия мълчание български кинематографи в лицето на режисьора и сценарист Ясен Григоров, оператора Краси-мир Андонов, актьорите Татяна Лолова, Койна Русева, Стоян Радев и децата Калина Асенова, Боян Григоров и Дарина Досева ни поднасят детски, семеен филм. Съвременна

„Еврейското наследство на България“ в галерия „Скленак“

На 24 януари в пражката галерия „Скленак“ беше открита фотографска изложба „Еврейското наследство на България“ на известния български журналист и фотограф Антони Георгиев. Тя бе посветена на 75-та годишнина от спасяването на българските евреи и на Международния ден на жертвите на Холокоста. Събитието беше организирано от Посолството на България в чешката столица и от Българския културен институт в Прага, в партньорство с кметството на район Прага-6 и се осъществи в контекста на Българското председателство на Съвета на ЕС и на Европейската година на културното наследство.

Галина Тодорова – директор на БКИ, Ева Смутна – зам.-кмет на Прага 6, посланик Лъчезар Петков, Итка Троянова, Антони Георгиев

Снимка: Мария Захариева

На откриването на изложбата присъстваха Посланикът на Република България Лъчезар Петков, Лиат Векселмат – първи секретар в израелското посолство в Прага, Антони Георгиев, директорът на БКИ Галина Тодорова, зам.-кметът на Прага 6 Ева Смутна, представители на българската и еврейската общност в Прага, както и на широката чешка общественост.

Посланикът на Република България Лъчезар Петков изтъкна по време на вернисажа, че „ако българският народ е направил нещо велико, това е спасяването на българските евреи. Царят, Българската православна църква и целият български народ са участвали в спасяването им. Аз много се гордея с това, че и моят баща е взел участие в този акт.“

Авторът на изложбата, Антони Георгиев сподели, че за него е чест да присъства на откриването на изложбата „Еврейското наследство на България“ в Прага, защото чешката столица е един от любимите му градове. „Интересът ми към еврейското наследство започна в Прага още през 80-те години на ми-

налия век. Имам снимки на старото еврейско гробище в Прага, когато за него още не се пишеха романи. Познавам еврейското наследство в Прага“. Той заяви, че еврейското наследство в България е почти непознато, като изключение прави Държавата Израел и се спря на факта, че евреите в Чехия са ашкенази, а тези в България са предимно сефардски евреи, което обуславя

съществените исторически, културни и езикови разлики.

Зам.-кметът на Прага 6 Ева Смутна подчерта, че с този свой акт българският народ показва колко важна може да бъде силата на народа. Тя изрази задоволство от факта, че изложбата ще бъде видяна от множество хора, които чрез силата на изкуството ще усетят тежките и изпълнени с трагизъм времена.

Чрез изкуството на фотографията Антони Георгиев документира типични за българските евреи архитектурни паметници, културни традиции и обичаи. Експозицията беше разположена зад прозорците на галерия „Скленак“ така, че всеки минувач можеше да се запознае с нея.

Чрез тази изложба пражката публика имаше възможност да се докосне до културно-историческото наследство на българските евреи и да се запознае с факти и събития, свързани с безпрецедентното спасяване на близо 48 000 евреи от българския народ.

Мария Захариева

Софийската синагога, издигната през 1909 г. по проект на известния австрийски архитект Фридрих Грюнангер. Тя е най-голямата на Балканския полуостров, третата по големина в Европа и най-голямата сефардска синагога на континента

Снимка: Антони Георгиев

Българската църква „Св. Стефан“ в Истанбул

След седемгодишна реставрация най-значимият български културно-исторически паметник в Истанбул, българската Желязна църква „Св. Стефан“, отново е отворена за посещения и богослужение. Православният храм беше затворен дълго време заради проблеми в носещата конструкция. За неговото обновяване са инвестирани около 3,5 млн. евро, от които България е дала 390 000 евро. В началото на тази година, на 7 януари, реставрираната църква беше официално открита в присъствието на българския премиер Бойко Борисов, на външния министър Екатерина Захариева, на министъра на културата Боил Банов, на българския патриарх Неофит и Вселенския патриарх Вартоломей, на главния мюфтия на мюсюлманите в България Мустафа Хаджи, както и на турския президент Реджеп Ердоган.

Църквата „Свети Стефан“ в Истанбул

Дървената църква

Разположената на брега на залива Златния рог българска духовна светиня има богата и бурна история. Нейното изграждане преди век и половина представлява част от борбите на българската интелигенция за създаване на самостоятелна българска църква. През 30-40-те години на XIX век исканията на българите, често във вид на молби до Високата порта (турското правителство), се свеждат главно до назначаването на български владци на мястото на гръцките в земите, където живее българско население. В края на 30-те години на XIX век Цариград се превръща в център на църковната борба. По това време там живее сравнително многобройна българска колония от над 30 000 български занаятчии. Голяма част от тях са високообразовани, заможни

и имат тесни контакти с местните власти. За духовното им сплотяване голяма заслуга има Неофит Бозвели, който пристига в османската столица през 1839 г., за да си издейства назначението Търновски митрополит от гръцкия патриарх (което така и не получава). Той започва да събира българите в една стая, която обзавежда като параклис, извършва богослужби, опитвайки се да убеди цариградските българи, че трябва да си построят църква. През 1844 и 1845 г. от името на абаджийския еснаф в Цариград българските духовници Иларион Стоянов (по-късно известен като Макариополски) и Неофит Бозвели подават молба до Високата порта, в която наред с искането за назначаване на български владци в българските епархии, настояват за разрешение да се построи български храм в турската

столица и да се издава български вестник. Макар че турското правителство дава принципно съгласие, в продължение на няколко години (до 1848 г.) то неколкратно е отхвърляно от Цариградската патриаршия под предлог, че българската колония трябва предварително да осигури място, където ще бъде построена църквата.

В този момент неоченима помощ на българската колония оказва влиятелният турски сановник и внук на Софроний Врачански княз Стефан Богориди (1775-1859). Той предлага на българската еснафска организация да им продаде своя къща в престижния цариградски квартал „Фенер“ в близост до Вселенската (Гръцката) патриаршия за символичните 25 000 гроша. Всъщност Богориди иска тази сума формално, за да се оформи продажбата, отказвайки да вземе и един грош. Еснафите отхвърлят предложението му с обяснението, че предлаганата къща е далеч от центъра на града и малко хора биха идвали тук да се молят. Ст. Богориди обаче решава на всяка цена да се изгради църква на мястото на неговата къща и затова предлага да подари имота. На Преображение, 6 август, в празнично украсените салони на къщата, пред събралите се българи Ст. Богориди тържествено обявява, че подарява имота си при две условия: освен църква, да бъде издигнат и метох, който да служи като странноприемница за всички българи, които идват като поклонници в Цариград; да се направи малка временна църква, докато се построи голямата. С идването на новия гръцки патриарх Антим IV нещата претърпяват застой, защото той дава да се раз-

бере, че не е съгласен българите да имат свой храм в турската столица. Затова тамошната българска община отново се обръща към султана и Великия везир с молба да се реши по-бързо въпросът за построяване на български православен храм в Цариград. В крайна сметка ентузиазмът на цариградските българи изпреварва решенията на османската администрация. Строителството на църквата започва в края на август. Българската колония се включва в набирането на средства. Параклисът е завършен още в края на септември и започва вътрешното му изписване. Стефан Богориди подарява икона на Св. Стефан, която става и храмова икона.

Приблизително по това време идва и султанският ферман с дата 24 септември 1849 г, позволяващ на живеещите в османската столица българи да имат собствена църква в квартал Фенер. Тържественото освещаване на параклиса става на 9 октомври 1849 г., а строителството на метоха завършва на 23 април 1850 г. Тъй като тогава на този ден са се падали Великден и Гергьовден, цариградските българи устройват тържествена богослужба и голямо празненство. В църковния двор е подредена пищна трапеза с 10 печена агнета, 3000 червени яйца, 500 хляба и една бъчва с червено вино. Специални гости на тържеството са главният дарител княз Стефан Богориди, сръбският дипломатически представител в Цариград, Георги Раковски и др.

Идеята за изграждане на голям и величествен български православен храм в османската столица остава неосъществена и през следващото десетилетие, тъй като финансовите средства за това не достигат. Едва през лятото на 1858 г. на общо събрание на цариградските българи се взема решение да се издигне голяма каменна църква на мястото на Дървената. Цариградската българска църковна община отново се обръща за съдействие към Високата порта и Вселенската патриаршия, изпраща писма до митрополитите и епископите на епархиите в българските земи с молба да се включат в събирането на финансови средства.

На работещия в Цариград италиански архитект В. Г. Фоссати е възложено да изработи архитектурния план на новата църква. Началото на строителните работи е насрочено за есента на 1859 г., но тъй като

„Свети Стефан“, 1898 г.

дарителят на църковния имот княз Стефан Богориди междуременно умира (1 август 1859 г.), полагаането на основния камък е извършено от втория му син, бившия молдавски управител Никола (Конаки) Богориди. Любопитен и малко известен факт е, че в основния камък е издълбана кухня, в която са поставени обвито с оловен лист орехово ковчеже, в което слагат монети, по един брой от всички български периодични издания, чукче, зидарска четчица и медна плочка с възпоменателен надпис за султанския ферман и дарението на Ст. Богориди.

Строителните работи отново претърпяват застой поради финансови и технически причини. На Великден, 3 април 1860 г., по време на празничната служба в Дървената църква Иларион Макариополски не споменава името на цариградския патриарх, което, според църковните канони, означава отхвърлянето на църковната зависимост от Патриаршията. В отговор патриархът забранява на своите митрополити по българските епархии да събират средства за строящата се църква.

Желязната църква

След Освобождението на България седалището на Българската екзархия, създадена със султански ферман през 1870 г., остава в Цариград. Вторият български екзарх Йосиф I отново повдига въпроса за изграждане на нова българска църква в турската столица, тъй като старата дървена вече е в окаяно състояние. През 1880 г. е обявен международен архитектурен конкурс за нейното изграждане, спечелен от работещия в турската столица арменски архитект и английски поданик Ховсеп Азнавур.

Още на следващата година българското министерство на външните работи отпуска средства за построяването ѝ. Поради неустойчивия терен, решава се да се изгради желязна църква, направена от метални разглобяеми елементи. По предложение на българския дипломатически агент в Цариград Георги Вълкович изработването ѝ е възложено на една виенска фирма. В края на 1894 г. готовата желязна конструкция, тежаща 500 тона, е изпратена за Цариград, където е сглобена през лятото на 1896 г. от 4 млн. гайки и болтчета. Основата на църквата е от стомана, а страните – от ковано желязо. Главният секретар на Екзархията Атанас Шопов и Х. Азнавур договарят изработването на иконостас и шест камбани в Русия.

Освещаване на църквата през 1898 г., османска пощенска картичка

Тържественото освещаване на новата църква „Св. Стефан“ е извършено на 8 септември 1898 г. от екзарх Йосиф I. Макар че след това старата Дървена църква е разрушена, е запазен основният камък, напомнящ за нейната историческа роля.

д-р Красимира Мархалева
по материали от НБКМ, София

Феята Розичка помага на българските деца по света

Зорница Иванова е автор на детската книга „Мая и концертът на талантите“, която омагьосва малките си читатели още щом вземат книжката в ръка. Вдъхновена от красотата на розовата долина и уханието и въздушеството на българската роза, Зорница Иванова сътворява в съзнанието си, а след това и на хартия малката фея Розичка. Феичката е закрилница на българските деца. Тя няма ограничение във времето и пространството и помага на българските деца по света, независимо къде се намират те. Дава им сила и кураж и им помага да преодоляват трудностите, пред които се изправят. С нейна помощ децата се учат как да черпят сила от българските си корени. Феята е облечена в българска носия и е много гостоприемна. Живее в къщичка, жълта като минзухар, а в градината ѝ растат най-уханните и красиви рози на света.

Кога се зароди любовта Ви към писането?

Обичам да пиша още от дете. Тогава непрекъснато си измислях истории и чатках на пишещата машина въщи. По-късно, когато бях в гимназията, започнах да пиша за няколко тийнейджърски вестника. Интересът ми към детската литература се възроди, когато станах родител и започнах да чета книжки на децата си. Тогава живеехме в Чикаго и аз активно търсех детски книжки, които по възшебен и увлекателен начин да разказват за България и българската култура. Започнах сама да измислям такива истории и реших да ги напиша, за да ги споделя с български деца и родители в България и по света.

Къде и кога се появи идеята за книжката?

В продължение на няколко години в Щатите разпространявах български детски книжки сред българската общност. Вдъхновението ми за тази инициатива дойде от това, че самата аз като родител търсех такива книжки. Прочетох много детски книжки, но не намерих такива, които да са писани за българските деца в чужбина и да разглеждат света през техните очи. Аз пък имах идеи именно за истории, в които герои са съвременни български деца, които са пръснати по целия свят. Идеята за българската фея Розичка, която помага на българчетата по света, се роди съвсем спонтанно, в един летен ден на 2016 г. Още тогава разбрах, че ще напиша поредица от книжки, които разказват за децата, на които феята Розичка отива на гости. Първата книжка от поредицата е „Мая и концертът на талантите“ и разказва за едно българско момиченце, което живее в Чикаго. Феята помага на Мая да повярва в собст-

Дъщерята на Зорница Иванова, Калина – вдъхновителка на образа на феята Розичка – на розобер в Казанлък

вените си сили и да събере кураж да участва в училищния концерт с изпълнение на българско хоро.

Как решихте да кръстите малката фея Розичка?

Няколко седмици преди да започна да пиша книжката бяхме ходили на розобер в Казанлък. Докато бяхме в розовото поле, една мила жена сложи венец от рози в косите на нашата дъщеричка. Там, сред розовите лехи, под мекото утринно слънце, с розово венче в косите, нашето малко момиченце ми заприлича на фея. Може би заради тези спомени и впечатления, когато феичката се появи във възображението ми, тя си дойде с името Розичка.

Как създадохте образа на главната героиня Мая? Вдъхновена ли е от дъщеря Ви по някакъв начин? Има ли прототип?

Мая няма конкретен прототип и мисля, че в нея ще се припознаят много малки читатели. Тя прилича на много българчета в чужбина по това, че е дете от българско семейство, което расте далеч от България, говори два езика и съчетава в себе си две култури. Също така, както всички деца в България и по света, Мая обича да мечтае, има желание да се изяви, търси одобрението на околните и много държи на приятелите си. В началото на историята Мая е плахо дете, но постепенно придобива повече увереност и самочувствие и достойно се справя с ролята на лидер. Гордея се с Мая и се надявам, че тя ще вдъхнови читателите не само да ценят своите български корени, но и да вярват в собствените си сили и смело да преследват мечтите си.

Каква беше причината да облечете Розичка в носия? Към коя фолклорна област принадлежи бялата везана риза и тъмен сукман, обшит със златни пайети?

А нима има по-подходящо облекло за една българска фея? Още щом видях във възображението си къщичката и градинката на Розичка, знаех, че тя ще шета насам-натам, облечена в българска народна носия. Просто нямаше друг начин! Също така ми харесва контраста между традиционната носия на Розичка и съвременната обстановка, в която живеят децата, които тя посещава. Черният литак с пайети е от шопската фолклорна област, където част от моето семейство имаме корен.

От близо две години живеете и работите в България. Как успяхте да убедите съпруга си да се преместите?

Не бих казала, че се е налагало да го убеждавам, защото това не беше спонтанно решение за нас. Още от момента на запознанството ни Сет

знаеше колко съм привързана към България и в продължение на години самият той опознаваше страната ни. Гостувахме в България много пъти и той се чувстваше добре тук. Знаехме, че в някакъв момент от живота си ще дойдем да живеем в България. Този момент настъпи, когато се родиха децата ни и решихме, че искаме те да израснат, познавайки България и българската култура отблизо. Щастлива съм, че сме тук и съм благодарна на съпруга си, че обича и уважава страната ни и подхожда към живота ни тук с много позитивизъм. Като всички хора от смесен брак, ние си оставаме двуезично и двукултурно семейство и английският език и американската култура винаги ще бъдат неизменна част от живота ни, но на този етап от живота ни България е нашият дом.

Книгата докосва емоционално и родителите. Коя според Вас е най-трогателната част в нея? А според вашите читатели?

За мен най-вълнуваща е сцената, в която Мая и групата ѝ изпълняват своето хоро на сцената. Мисля, че успех да предам красотата и динамиката на танца, както и емоцията на танцьорите и на публиката. Друга вълнуваща сцена, любима на много читатели, е тази, в която феята слага своето розово венче в дланта на Мая и я уверява, че е българче – нищо, че не живее в България и не винаги говори на български език.

Коя е любимата част от книгата на Вашите деца?

Моите деца обичат сцените в книгата, в които има вълшебство и в които се появява тяхната приятелка феята Розичка, която те познават почти от момента на нейното създаване. Дъщеря

Зорница Иванова със семейството си

ми, която е шестгодишна и има силно чувство за справедливост, се вълнува и от кулминацията в историята, в която Мая и приятелите ѝ успяват да се преборят с трудностите и с голям успех да изпълнят своето хоро пред публиката.

Защо е важно да се създава връзка на децата, които растат в чужбина с българските им корени?

Ние, българите, сме потомци на стар и славен народ и сме наследили огромно богатство – вековни традиции, самобитни обичаи и прекрасна природа. Вярвам, че е наш дълг да предадем това културно наследство на децата си и им помогнем да изградят връзка с България. Това ще им създаде чувство на принадлежност към един велик народ, ще им помогне да разберат своите корени, ще ги обогати и ще им даде самочувствие. Дори когато децата ни растат извън България, или може би особено тогава връзката със земята, откъдето е тяхното семейство, ще им

бъде опора и вдъхновение, където и да ги отведе жизненият им път.

Имаха ли децата Ви проблем с овладяването на българския език в англоезична среда?

Да, научаването на български език в англоезична среда определено изискваше усилия. Докато живеехме в САЩ, синът ни беше съвсем малък, но дъщеря ни говореше и определено проявяваше предпочитание към английския език. Записахме я на българска занималня и аз се стараех да ѝ говоря само на български, но при нас английският език доминираше не само във външната среда, но и у дома. Сега, в България, съществува по-добър баланс между двата езика. С гордост и възхищение наблюдавам как децата ни, както много съвременни български деца, общуват на два езика и без видимо усилие възприемат и уважават две различни култури.

Раиса Андонова-Щурм

Зорница Иванова е родена и израснала в София, тя завършва II-ра английска гимназия, а след това Икономическия университет - специалност Международни икономически отношения (МИО). Работи няколко години в България като бранд мениджър.

Заминава за САЩ през 2004 година, за да учи магистратура по бизнес администрация (MBA - Master of Business Administration) в Университета на Северна Каролина в Чапъл Хил. След като завършва, постъпва на работа в най-голямата американска фирма за шоколад - Hershey's. Нейната стихия се оказват иновациите, където умело успява да използва въображението си и създава нови продукти за шоколадовата компания. Работи като мениджър по иновациите и новите продукти както в Hershey's, така и в други американски компании.

След като ражда двете си деца Калина и Алекс, се завръща със семейството си в България.

Пише и издава книгата „Мая и концертът на талантите“.

През есента на 2017 г., само месеци след появата си, историята за българската феичка печели и първата си награда – второ място на литературния конкурс „Да върнем книгите в ръцете на децата“, организиран от Община Гоце Делчев. Историята за Мая и Розичка се бори в конкуренция с още над 40 заглавия.

Аз, Преводача... (... и художественият превод. Началото)

Художественият превод е друго нещо. При устния - рекъл, казал, минало, заминало. Съвземаш се от напрежението, чакаш си хонорара и си мислиш какво ще си купиш с него за радост на душата. При художествения превод стореното от теб остава черно на бяло и всеки, който го прочете, може да прецени бива ли те или не за туй, с което си се захванал.

Не знам кога и защо реших, че трябва да опитам, не знам и защо, но дълбоко в себе си бях убеден, че това го мога. Навярно защото обичам книгите, от детска възраст много четях, обичах да споделям впечатленията си от прочетеното и

там, защото много обичах работата си. Преподаването на чешки език ме увлече, хареса ми общуването с млади хора, на които отварях очите към един друг свят, за мен различен, привлекателен. От Бургас нямах никакъв шанс да стигна до издателства

нека оставим сантименталността... Краят на 70-те, началото на 80-те години на миналия век (Закачка от екскурзоводския ми словесен арсенал!). Търсейки себе си в града на тепетата, а и препитание, стигнах до работа в Съвета по култура. Бях нещо като „шеф“ на културата в централния район на Пловдив. От мен нищо не зависеше, не можех кой знае с какво да помагам на творците, но поне не пречех. Бях от ония, които срещу заплащане, седят край потока, махат ръка по посока течението на водата и викат: „Давай, давай!“ Е, сторих и по някое добро. Например, организирах премиери на първите книги на младите по онова време поети, но май от това и аз извлякох полза, защото стихосбирките им излизах в издателство „Хр. Г. Данов“, чийто директор, поета Петър Анастасов (когото харесвам и уважавам!) канех да ги представя. Така се запознах с него, по-късно и с редакторите-преводачи като Нели Христова, Иван Вълев, Йордан Костурков, Екатерина Делева (светла ѝ памет!). Ще спестя перипетиите си как чрез ухажвания на високопоставени другари, с които ми се налагаше да общувам, и с византийски номера принудих Петър Анастасов да ми даде книга за превод. Да, буквално го принудих, но не позволих да съжалява за жеста си, защото още първата ми изява бе похвалена и ми се предрече успешно преводаческо бъдеще. И пак проработи късметът ми. Първата книга, която преведох, бе „Самотният мъртъв мъж“ на Вацлав Ербен, криминална, лековата история с ексцентричен следовател, написана с чувство за хумор и тънка ирония към жанра. Това страшно ми допадна, съвсем в мои води, езикът съвременен, непретенциозен, така,

С Татяна по онова време – млади и щастливи

да препоръчам това, което ми е харесало. А как да препоръчам книга, която съм прочел на чешки и ме е грабнала? В началото май беше Владимир Парал. Прочетох няколко от книгите му, често, като седнехме на чашка, подхващах приказка за тях и ми минаваше мисъл през главата, че няма да е лошо да преведа нещичко от него. Не знам. Сега, от дистанцията на времето, обаче, знам, че е и въпрос на съдба, на предопределеност. Ако бяхме останали с Татяна в Поморие и аз си даскалувах в бургаския институт по туризъм, сигурно щях и да се пенсионирам

и да пробия на един фронт, който на времето бе елитарен и трудно допускаха до него нови имена. Сега мога да съм само благодарен, че Татяна ме накара да заживеем в Пловдив, защото Пловдив ми даде много, а и шанса да стана преводач. Да оставим настрана, че станах едно „от лицата“ на Пловдив, че се радвах на уважение и приятелски чувства на колегите си като председател на Дружеството на преводачите. Ах, какви незабравими преживявания имахме по нашите новогодишни балове, подхванати по моя инициатива! Но това е тема за други писания,

че няха никакви проблеми. Ах, как се вживявах! Държах на всяка думичка, стараех се да запазя стила на автора и всяка негова закачка. Предадох текста навреме, спазих срока от договора, редакторката от издателството, преводачката Недялка Христова, (която много ценя, уважавам и съм й безкрайно благодарен) го прие и рече: - Ние, обаче, нямаме редактор с чешки, да препоръчате някого? Единственият бохемист, когото познавах по онова време в Пловдив, бе младата, красива поетеса София Несторова и казах нейното име. Христова прие моето предложение и така се стигна до двоен дебют – на преводача и на редактора. Голям майтап! Какъв бе усетът на тази очарователна жена, какво бе

Първата книга, която преведох

нейното великодушие да възложи толкова отговорна работа на човек, който никога не я е вършил. Тези, които познават днес София Несторова, добре знаят, че тя е един от най-талантливите редактори в книгоиздаването в България, гарант за качество при всяка книга, минала през ръцете ѝ в издателство „Жанет 45“ от години наред. Институцията „редактор“ е изключително важна за качеството и нивото не само в издаването на преводна литература. Лично аз съм искрено благодарен на всичките си редактори, от тях научих много полезни неща, които

после ми помагаша при всеки мой превод. Без да навлизам в подробности, само ще напомня една простичка истина – два чифта очи гледат по-добре, три – още по-добре. Каква прецизност! За съжаление много от днешните издатели подминават езиковите редакции по понятни, финансови причини. На времето не бе така. Преводът, преди да излезе в книжен вид, преминаваше през двама редактори, единият, който знаеше езика, от който е направен и буквално дума по дума сравняваше с оригинала, и щатният издател, който следеше българския текст. На всичко отгоре, всяка календарна година се провеждаха т.нар. прегледи на преводната литература – веднъж организирани от всяко издателство за тяхната си продукция, втори път от Съюза на преводачите в България.

Моята първа оценка бе положителна, оптимистична, но и както често се случва при мен, и забавна. Рецензент бе проф. Иван Павлов (светла му памет!), който каза добри думи за моята работа и ми предрече успешна кариера като преводач. Той се възползва от факта, че книгата бе криминална и с чувство за хумор попита къде е изчезнала една от главите и кой я е скрил, аз или редакторът? Главите бяха номерирани, не помня точно, но май бяха 50 в оригинала, а в моя превод 49! Оказа се, че аз съм пропуснал една! Разбрала го Недялка Христова, обадила се у дома и от Татяна разбрала, че аз съм... запас! Друг голям майтап! За пръв и последен път ми се случи тази досада да навличам за десетина дни омразните ми войнишки доспехи! Потърсила Несторова, каза ѝ каква сме я надробили, и я помолила да преведа липсващата глава. За щастие, тя бе едва половин страница, нищо съществено, свързано със сюжета, единствено засилваща напрежението с това, че един от заподозрените в убийство, крачи нервно от вратата към прозореца. Несторова, обаче, отказала и решили книгата да излезе и без нея. Ако главите няхаха номера, Иван Павлов така и нямаше да разбере, че една от тях липсва. Е, преживяхме го, всички приехме случилото се за

С първата ми редакторка София Несторова в „Балабановата къща“ в Пловдив

забавно и се посмяхме.

Спомням си, че когато книгата излезе (1982 г.) и аз я държах в ръце си, едва не полетях от радост и гордост. Можех ли да не отбележа достойно подобно събитие. На всичкото отгоре, освен че на първа страница четях самодоволно името си, от корицата ме гледаше илюстрация, в която само аз знаех, че сме закодирани аз и Татяна – първият ми читател, редактор и коректор. Бях помолил в издателството да възложат корицата на редовния си сътрудник, графика Павел Николов, който е мой добър приятел и до днес. Дали от суета или заради закачката, разбрах се с него да вкара в корицата моя лик и този на половинката ми. Дадох му разни наши снимки и главните герои от книгата в оформената от Павката корица носят нашите черти. Още един голям майтап! Така началото в изявите ми като преводач на художествена литература остава в съзнанието ми с майтапи и с усмивки, а те никога не са излишни. А и аз съм винаги щастлив, когато ставам повод за искреното им разцъфтяване по лицата на добронамерени хора. Защото има и недобронамерени, нали? За тях и следващите ми преводи ще разберете при следващата ни среща. Та така...

Васил Самоковлиев

Черно кафе, бял котарак

Избрахме си три места в Прага, които са чудесни да заведете там гости или пък просто да си починете... При това в компанията на... по-добре прочетете и ще разберете сами!

Тихото кафене

Видяхме се на „Карлака“ – нали сме си българи, тръгнахме весело покрай пъстрите сгради и хлътнахме в първото кафене... Като осъзнах, че е от известна международна верига, малко ме доядя! Защото в Прага има великолепни места, които притежават характер, пък и атмосфера, която другаде трудно може да се срещне... На такива места обичаме да се вслушваме в разговорите на пражани и да наблюдаваме привычките им. Пък в кафене с популярна марка това е по-трудно. Затова още на другия ден с Деница тръгнахме на мисия... Бях си записал в тефтерчето старателно три адреса. На места, които радват сърцето и душата.

Тихо кафене

Тя си е почти в нашия квартал – залутана е между блоковете на *Нове Дяблице*. Хубавото е, че има и сладкарска работилница със същото име – тоест, сладкишите вътре са собствено производство. Домашни, бихме казали ние в България :) Още по-впечатляваща обаче е мисията на Тихото кафене. Работещите в него са хора, които имат нарушен слух. С други думи, дори да искат, няма как да чуят поръчката ви. Затова и на всяка маса има специално

дървено трупче – зелената му част означава, че викате сервитьор да ви обслужи, а с червената пък може да си поискате сметката...

В менюто са указани основни знаци от жестомимичния език. Може обаче да поръчате и просто като посочите с пръст...

Тихата *каварна* е наистина светло място – и заради прозорците, и заради отношението на персонала към вас. Пък и вкусоите са много :) Нашето

Будката за книги в градината на Тихото кафене

посещение съвпадна с Великденските пости, така че си избрахме веган палачинка, която беше и безглутенова... Към нея добавихме любимата наливна *кофола* и една *голяяма* чаша уханен лайков чай.

Палачинките са доста видове, но както намекнахме, сладкишите и тортите са цяла отделна глава тук... Хубавото е, че се сменят честичко в менюто, така че може на воля да си... ами на воля да си *мълсате* всеки път нещо различно :)

Една от екстрите на Тихата *каварна* е нейната *книхобудка*. Това е проект, който превръща телефонни кабинки в мънички отворени библиотеки. Та докато сладко похапвате или се припичате в мъничкото дворче, може да си подобрите и чешкия!

Ние специално се порадвахме на компанията от майка, бебе, баба и куче на съседната маса, после вдигнахме дървеното трупче с червеното нагоре, платихме и поехме към следващата си цел...

Котешко кафене

Както бяхме приятно похапнали, пък и в притихналата по неделному Прага, ни се стори истинско удоволствие разходката по „Кржижикова“ в прекрасния „Карлин“. Минахме и покрай затворения български магазин (родните дюкяни май заслужават отделна глава в писанията за нашите *тоулки* из Прага) и след мъничко се озовахме пред Котешкото кафене. Тук е мястото да уточним, че нещо подобно съществува и в „Смихов“. Котешко заведение има и в „Жижков“, като поне две от трите претендират, че точно те са истинското и автентично кафене, пълно с котки... Обаче да оставим настрана споровете им и да видим какво правят опашатите на „Кржижикова“.

Най-важното нещо, когато влизате на подобно място, е да внимавате... Първо много внимателно се затваря външната врата и после се промъквате и през вътрешната, която прилича на онези от американ-

Котешкото кафене

ските барове. А ги има поради една простичка причина – да не би някоя котана да ѝ скимне да се поразходи сама из Златна Прага.

Котешкото кафене в „Карлин“ е на два етажа – обаче установихме, че котките избягват през деня сутеренния... Сигурно горе им е по-светло... Или пък по-забавно, кой ги знае.

Заведението беше доста пълно и затова усмихнатите момичета от персонала ни предложиха да придърпаме стол и да седнем на една маса съвсем в ъгъла. И тук настана първият проблем... Едва сложихме стол за Деница и едно космато, опашато и мяукащо изпадна сякаш от небето в него. Настани се и за секунди заспа. Стори ни се нехуманно да го будим, камо ли да го изхвърлим оттам, и така Деница си остана права, но поне направи хубави снимки :))

А иначе в асортимента блести котешката бира, макар че веднага се сетихме какво се казва у нас за топла и изветряла бира :) Че е като котешка... сещате се, нали!

Тъкмо се готвех пък да опитам домашната лимонада, когато друго космато застана застрашително на полицата над главата ми... Така че в *Каварна Котичи* котки падат отвсякъде, но това си е в реда на нещата тук! Направи ни прекрасно впечатление двойка на около 55 – бяха си резервирали масата до нас, мъжът подари на жената карамфил и тя не спря да се усмихва, галеше нежно котките,

които минаваха, а мъжът – мъжът гледаше повече нея, отколкото четирите кота.

Особеност на заведението е това, че накрая се плаща куверт за котка... С други думи, 20 крони на човек, които отиват за отглеждането на животинките. Та платихме ги и поехме по краткия път към последната си цел.

Пражко кафене

Ако следите чешката политика, сигурно знаете, че това е един термин, който трайно се е насадил в комуникацията между чехите. Най-общо казано, с него се обозначава не много ясна група хора – интелектуалци по призвание, които активно се занимават с политика. Донякъде това са хора, които харесват президента Хавел и заветите му като човек и творец.

Но сега ни интересуват уютните и хубави пражки местенца – на които да отидем с любим човек или пък да поканим гости от България.

„Срещу течението“ или *Proti proudu* избрахме заради една престижна класация, която подрежда мястото сред десетте най-красиви заведения в света. Всъщност то е бистро по характер и малко излиза от категорията на кафенетата, макар че е чудесно да поседнете точно на чаша уханно кафе на червените столчета и масички отвън някой слънчев ден. Вдъхновение за интериора е един

от карлинските фабриканти – Франтишек Кржижик, който е изобретил дъговата лампа и навремето се конкурирал със самия Едисон. Затова и обстановката е повече от интересна и наподобява оголена електрическа мрежа. Всъщност и самото име е заиграване с чешката думичка за ток, която може да се преведе и като течение – **proud**. За жалост, красивото заведение ни посрещна затворено, тъй като неделята се оказа за него почивен ден... Но и отвън успяхме да запечатим елегантността му, а също и лика на Хавел вътре... Просто проти проуду – в мисленето и политиката, но също и в обичайните схващания къде да похапнем и с какво кафе да се подкрепим.

„Срещу течението“ е сред най-красивите заведения в света

Между другото, „Ню Йорк Таймс“ също е във възторг от това пражко заведение. Значи, имате още една причина да го видите в „Карлин“ и вие...

Такава е Прага и такава си я обичаме – а ако нашата разходка ви е харесала, някой ден ще тръгнем с фотоапарата си отново, за да ви предложим още нещо от красотата или пък от тайностите ѝ!

Красимир Проданов

Снимки: Деница Проданова

140 години от Освобождението на България

Тазгодишните тържества по случай 140-годишния юбилей от Освобождението на България отново бяха съпроводени от спорове, в центъра на които застана познатият въпрос: Кой ни освободи? Руснаци, финландци, поляци, румънци? В хода на тези разгорещени дискусии не бяха малко и тези, които поставиха въпроса как и защо се стигна до Руско-турската освободителна война (1877-1878), припомняйки, че Освобождението беше и наше, българско дело. „Затова днес ние отдаваме почит не само на загиналите руски, румънски, финландски и полски воители, но и на жертвите, дадени от българския народ в хода на военните действия“, посочва акад. Георги Марков от страниците на българския периодичен печат.

Паметникът на свободата на връх Шипка

Подчертавайки значимостта на Руско-турската война (1877–1878), не бива да забравяме, че тя има своята предистория, известна като голямата Източна криза на Балканите през 1875–1876 г. Началото на тази криза е поставено с въстанието в Босна и Херцеговина, а нейната кулминация е Априлското въстание и жестокото му потушаване – над 30 000 избити мъже в разцвет на силите си, старци, жени и деца, над 80 изпепелени и повече от 200 ограбени български селища. Много пъти сме си задавали въпроса: Имаше ли въстанието шанс за успех? Нима някой е вярвал, че с едно черешово топче може да се бутне една огромна, простираща се на три континента Османска империя, зад която стоят шест Велики сили? Българските революционери

или поне част от тях са си давали сметка, че отиват на сигурна смърт. Но са били наясно, че няма друг начин да накарат Европа да обърне погледа си към Балканите и да види, че един малък християнски народ е издигнал глас за правото си на свободен живот и на своя, независима държава. „Бунтът на нетърпеливите не за тяхното днес, а за българското утре“, както нарича проф. Андрей Пантев Априлското въстание в едно телевизионно предаване. „Нетърпеливите“ или „лудите глави“, както ще ги нарече Иван Вазов, са млади, 20-30-годишни мъже, в разцвет на силите си, някои от които от заможни семейства. Искало се е голяма доза безкористност и мъжество, за да се откажеш от сравнително спокоен, безметежен и материално

обезпечен живот и да се посветиш на подобна кауза. Не са малко примерите, че историята често се прави именно от лудите глави, а не от кабинетните учени с дипломи и титли от престижни учебни заведения. Именно на един от тези „луди глави“, Георги Бенковски, се приписват изпълнените с емоции думи при вида на опожарените български селища: „Моята цел е постигната вече! В сърцето на тиранина аз отворих такава люта рана, която никога няма да заздравей!“ Априлското въстание не постигна военната си цел, но реализира политическия си замисъл. За пръв път българите привличат осезаемо вниманието и спечелват съчувствието и подкрепата на цивилизования свят. За тях се заговаря не само на Стария

континент, но отвъд Ламанша и от другата страна на Атлантика. Руски, френски, американски, английски, австро-унгарски, италиански дипломати, журналисти, най-вече американските протестантски мисионери, както и създадената международна анкетна комисия начело с руския дипломат княз Церетелев и американския консул в Цариград Юджийн Скайлър донасят потресаващи сведения от българските земи, пред които едва ли някой нормален човек е могъл да остане безучастен. Европейската преса се изпълва с материали за кървавите събития, разиграли се в сърцето на Балканите – през 1876-1877 г. в над 200 европейски вестника са отпечатани над 3000 статии в полза на българите. В тяхна защита се вдигат редица държавници и учени – британският политик Уилям Гладстон, ученият Чарлз Дарвин, италианският революционер Джузепе Гарибалди, руските писатели Иван Тургенев, Фьодор Достоевски и Лев Толстой, химикът Дмитрий Менделеев, художникът Василий Верещагин, френските журналисти Емил Жирарден и Жан дьо Вестин, писателят Виктор Юго, който призовава Европа да спре „империите, които убиват“. Показателно е, че в самата Англия, чието правителство подкрепя целостта на Османската империя, се провеждат множество публични демонстрации в подкрепа на българите. В английския „Дейли нюз“ американският журналист Джениуариъс Макгахан и английският Едвин Пиърс поместват редица репортажи за турските жестокости. Априлското въстание е кулминацията, но в никакъв случай не е краят на Източната криза на Балканите. Защото тази криза има своето продължение – през май 1876 г. е свален турският султан, а един месец покъсно Сърбия и Черна гора обявяват война на Османската империя. Това са поредица от събития със силен международен отзвук, при които Великите сили и най-вече Русия не могат да останат безучастни. Предвид своите геополитически интереси на Балканите, но и поради силния обществен отзвук в Европа, руската дипломация няма как да остане пасивен наблюдател. За това „гово-

ри“ както срещата между руския император Александър II и австро-унгарския кайзер Франц Йозеф I в Райхщад (днешна Чехия) през лятото на 1876 г., така и предложението от Русия проект на Цариградската конференция (края на 1876-началото на 1877 г.), предвиждаща автономия на българските земи. Въпреки своя неуспех, Цариградската конференция е значима с две неща. За пръв път на международен форум с участието на шестте европейски велики сили (Великобритания, Русия, Австро-Унгария, Германия, Франция и Италия) българският въпрос е поставен на дневен ред и застава в центъра на техните дискусии. Макар че предложението за разделяне на българската нация на две автономни области е в ущърб на българското национално развитие, в него има един положителен момент – той очертава българските етнически граници, които до голяма степен съвпадат с тези на Българската екзархия. По този начин в официален документ самите Велики сили признават, че Мизия, Тракия, Македония и Добруджа са населени от българи. И до днес има спорове дали Руско-турската война е била освободителна, израз на славянската солидарност, или е била част от завоевателните стремежи на Русия в посока Балканите и Проливите. Руската империя действително е имала своите геополитически планове и амбиции, но в очите на българите и на голяма част от обикновените руснаци това е била освободителна война, война на кръста срещу полумесеца. Безспорно е едно – пролята е кръвта на един славянски народ за освобождението на друг славянски народ. Но има и факти, свързани с войната, за които доскоро въобще не се говореше. Вероятно и досега в учебниците по история не се споменава, че придвижването на армията на Сюлейман паша към Шипченския проход е забавено не от руската армия, а от няколко чешки инженери близо до Одрин. Благодарение на тяхната изобретателност, находчивост и смелост е спечелено ценно време за защитата на прохода, което до голяма степен предрешава и изхода на войната. Именно по време

Самарското знаме
Ярослав Вешин, 1911 г.

на отбраната на Шипка българските опълченци, получили своето бойно кръщение в сраженията при Стара Загора, удивляват и руското командване, и света със своя героизъм. „Българските дружини се биха и умираха геройски. Въпреки убийствения огън, измъкващ от строя цели редици, дружините не трепваха, но даже сами минаваха в настъпление...“, не крие удивлението си част от руския генералитет. И не само това. Българите помагат на руската армия като разузнавачи, служат за водачи, снабдяват войската с продоволствия. В хода на войната в Родопите и Гюмюрджинско участва отрядът на Петко войвода, в Македония – дружината на братя Георгиеви, в Ловешко, Етрополско и Тетевенско – четите на Ильо Марков и Георги Пулевски, в Еленския и Котленския Балкан – отрядът на Панайот Хитов. Това са все примери, които ни дават основание да се гордеем, че свободата не ни е подарена. Тя е изстрадана от българския народ, написана с кръвта на нашите прадеди. Затова 3 март е български празник, който трябва да ни обединява, а не разединява, и да ни напомня, че трябва да бъдем преди всичко българи.

Д-р Красимира Мархалева

„Новите седмочисленици“

Изложба, посветена на 130-годишнината от основаването на Алма матер

В централното фоайе на Университетската библиотека бе открита изложбата „Новите седмочисленици“. Експозицията по повод 130-годишнината от основаването на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е посветена на Александър Теодоров-Балан, Любомир Милетич, Иван Георгов, Станимир Станимиров, Йосиф Ковачев, Никола Михайловски и Иван Данев, преподаватели в първата година на Висшия педагогически курс.

Деканът на Историческия факултет доц. Тодор Попнеделев, заместник-ректорът на Софийския университет доц. Георги Вълчев, директорът на Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“ доц. Анна Ангелова, директорът на Музея на Софийския университет д-р Симеон Хинковски на откриването на изложбата

Градители на Висшето училище четат лекции по българска и славянска филология, политическа и културна история, философия и педагогика, както и класически и нови езици. Част от научното им наследство е показано в изложбените витрини. Информация за живота и дейността им и оценка за техния принос в науката е представена чрез мултимедия. Посетителите ще имат възможност да видят и документи и снимки, съхранявани в Музея на Софийския университет.

На откриването на изложбата присъстваха заместник-ректорът на Софийския университет доц. Георги Вълчев, деканът на Историческия факултет доц. Тодор Попнеделев, директорът на Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“ доц. Анна Ангелова, директорът на Музея на Софийския университет д-р Симеон Хинковски.

Директорът на Университетската библиотека доц. д-р Анна Ангелова отбеляза, че с настоящата изложба се поставя началото на поредицата

инициативи, организирани по повод 130-годишнината на Алма матер. В експозицията се преплитат няколко сюжетни линии. Първата от тях разглежда научните постижения на първите седем преподаватели – лекциите на първия ректор Александър Теодоров-Балан, ръкописът на Станимир Станимиров на книгата му за Бачковския манастир и други. Втората тематична линия представя документи и материали от Музея на Софийския университет, също посветени на началото и първите преподаватели и възпитаници. Третата тематична линия връща към поредица от юбилеи, защото тази година наред с честването на 130-годишнината на Алма матер, четирима от първите седем преподаватели имат лични юбилеи. Заслужена почит се отдава към делото на всеки един от тях, защото освен основоположници на университетското образование, те са и основоположници и на определени научни области. Създателите на изложбата отделят внимание на 155-годишнината от

рождението на проф. Любомир Милетич и за първи път показват книги от неговата лична библиотека с автографи и дарствени надписи. Обединяваща изложбата нишка е връзката между началото на Алма матер и Университетската библиотека. През 1888 г., когато се изграждат основите на българското Висше училище, основният камък, който е положен в градежа му, е Университетската библиотека. Именно първият ректор Александър Теодоров-Балан е основоположник на Университетската библиотека, а неин първи библиотекар е проф. Любомир Милетич.

Тясно с делата на библиотеката са се занимавали Йосиф Ковачев и Иван Георгов. Тази първа плеяда университетски преподаватели са тясно свързани с полагането на основите и развитието на Университетската библиотека, изтъкна доц. Ангелова и благодари на колегите си, работили за създаването на изложбата. Деканът на Историческия факултет доц. Тодор Попнеделев не скри възлението си от откриването на изложбата и припомни, че предците ни с уважение са казвали „Университетът“ и той е бил единствен. „На тези, които са създали това, което България е очаквала и се е надявала и се е уповавала, трябва да окажем поклон“, каза доц. Попнеделев и благодари на колегите си, направили изложбата като уважение и преклонение пред делото на основателите.

„Това са хора с желанието за градеж на едно общество, с желанието да се развива България и българската наука, да утвърдят принципите, заложени в Търновската конституция за независимост на обществото ни във всички сфери“, изтъкна доц. Попнеделев и добави, че за разлика от много от другите балкански дър-

жави, у нас се тръгва към създаването на университет с национална ценност. Той отбеляза, че първите преподаватели са българи, завършили в чужбина, но осъществяват идеята на тогавашната управляваща Народнолиберална партия да се изгради национална държава и са имали съзнанието за градеж. „Това, което са влагали хората тогава, сега ние черпим с пълни шепи“, каза доц. Попнеделев и добави, че е благодарен за това, че съвременният ни университет има последователи на идеите на хората, които са го създали.

Директорът на Музея на Софийския университет д-р Симеон Хинковски изрази съжалението си, че не са запазени голяма част от вещите на първите седмочисленици. Той отбеляза, че в изложбата е представена малка част от експонатите на Музея, свързани основно с проф. Александър Теодоров - Балан. Симеон Хинковски обърна внимание на едно писмо от Константин Иречек, както и на изложения портрет на първия випуск на Университета – „първосвършивши“, както сами са се нарекли. Това е едно от малкото места, на което всички седем преподаватели са се снимали заедно със своите студенти. Заместник-ректорът на Университета доц. Вълчев също поздрави колегите си за изложбата и подчерта, че с нея се припомня, че Университетът - това

са поколения служители и преподаватели, които са го градили, цялата огромна колегия, която през годините е давала всичко от себе си, за да бъде той действително Университетът на България.

Доц. Вълчев заяви още, че това време е време на градеж и първооснователите са били изправени пред големи препятствия. Той припомни, че за силата на тази идея – да бъде създаден Национален университет, говори една програмна статия на Иван Шишманов, в която той я обосновава и защитава. „Във всяко време трябва да се наме-

рят хора, които залагат на градежа, а не на вайканията и на оплакването от трудностите, които стоят пред всеки един от нас“, каза още доц. Вълчев.

В рамките на откриването на изложбата заместник-ректорът на Софийския университет представи дарението от съпругата на вече покойния скулптор Йордан Гаврилов. Това е оригиналната гипсова отливка, по която е отлят бронзов бюст, експониран в родното село на Балан.

„В 130-та годишнина на нашия университет този оригинален бюст намери своя естествен дом – библиотеката, сърцето на Софийския университет и дори поставен така, той е близо и до своя собствен дом“, каза доц. Вълчев и изрази надеждата си благодарение на такива жестове 130-годишнината действително да привлече обществен интерес върху Университета, да покажем колко важен е той за страната ни, за модернизацията, за напредъка ни, за развитието на обществото ни.

Да създадеш няколко години след края на войната, когато си излязъл от пепелищата, национален университет, на първо място се иска изключително много прозорливост, изключителен кураж и да убедиш политиците, че нужният за това ресурс трябва да бъде отделен, каза още доц. Вълчев и благодари на всички за усилията.

* * *

Александър Стоянов Теодоров-Балан е роден на 27.10.1859 г. в село Кубей, Бесарабия, днес Украйна.

Следва в Прага и Лайпциг, завършва славянска филология в Прага с докторат на тема „За звука ъ в новобългарския език“.

След завръщането си в София работи в Министерството на народното просвещение от 1884 до 1888 г. След това преподава славянска етнография, диалектология и история на българския език във Висшето педагогическо училище. Проф. Балан е първият ректор на

университета, избран на 29.01.1889 г. и преизбиран на същия пост (1896 – 1897, 1902 – 1903), а също така и за декан на Историко-филологическия факултет (1899 – 1900, 1904 – 1905). От 1893 г. е професор. Преподава български език и литература в Софийския университет почти половин век, като негови ученици са следващите поколения университетски професори филолози. Почетен доктор на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Пенсионира се през 1934 г. на 75 годишна възраст, но и след това не прекъсва научната си дейност и университетските си връзки. Един от основателите на БАН, 75 години е неин редовен член. Александър Балан умира в София на 12.02.1959 г.

Любомир Милетич завършва Загребската класическа гимназия, следва славянска филология в Загреб и Прага. Доктор по философия и славянска

филология на Загребския университет през юли 1889 год. Декан на историко-филологическия факултет през учебната 1903/1904 год. Ректор на Университета през учебните 1900/1901 и 1921/1922 год.; действителен член на Българската академия на науките от 1898 год. (председател на БАН от 1926 год. до смъртта му). Председател на Македонския научен институт от 1927 год. до смъртта

му. Почетен доктор (*honoriscausa*) по славянска филология на Харковския университет в Русия. Дописен член на Руската академия на науките в Петроград, на Руското историческо общество, на Полската академия на науките в Краков, на Чешката академия на науките в Прага, на Югославянската академия на науките в Загреб, на Чешкото научно дружество и на Чешкото етнографско дружество в Прага, на Научното дружество „Шевченко“ в Лвов, на Маджарското етнографско дружество в Будапеща и на Руския археологически институт в Цариград. Почетен член на Италианския институт за Източна Европа в Рим. Избран от Съвета на преподавателите за библиотекар в заседанието на 11.09.1889 г. и останал на тази длъжност до 1896 г. Под ръководството на Любомир Милетич книжният фонд бързо се обогатява и нараства, открива се и читалня за студентите.

Иван Георгов е роден на 7 януари 1862 г. във Велес. Завършва Гражданското училище, както и Учителската семинария във Виена. Учи философия в Йенския университет в Германия и Женевския университет в Швейцария. През 1889 г. защитава докторат по философия и педагогика в Лайпциг. След дипломирането си е извънреден преподавател по философия и педагогика във Висшето училище, след това и редовен професор и титуляр на катедрата по история на философията. В университета работи до пенсионирането си през 1934 г. Основоположник на философското образование в България.

Йосиф Ковачев произхожда от Щип. През 1863 г. завършва Белградската семинария, след което става учител в скопското село Гиляни.

По-късно заминава за Киев, където продължава образованието си в духовната академия. След завърш-

ването на академията е учител в Габрово, а после в Щип, Кюстендил и Прилеп.

След Освобождението Й. Ковачев се включва активно в изграждането на новата образователна система. През 1878 г. става началник на отделение в отдела за народното просвещение в Пловдив, а през следващата година – губернски училищен инспектор в София. Като народен представител взема участие в работата на учредителното Велико народно събрание в Търново. Разработва различни методически ръководства, помагала и учебници, свързани предимно с въвеждането в българското училище на т. н. „звучна метода“: „Школска педагогия или методическо ръководство за учителите и управителите на народни школи“, „Буквар по нагледна и гласна метода“, през 1875 г. излиза и „Български буквар по звучната метода за народните школи“, претърпял 5 издания до 1885 г. Й. Ковачев е извънреден преподавател по педагогика във Висшето педагогическо училище от основаването му през 1888 г. до смъртта си.

Станимир Станимиров е роден е на 26 октомври 1858 г. в Габрово. Учи в Габровското мъжко училище (Априловската гимназия), завършва Киевската Духовна семинария, с научна степен по богословие.

През 1883 се завръща в Габрово, където една година е учител в Априловската гимназия, а по-късно и неин директор.

Бил е директор и на I Софийска държавна класическа гимназия. Станимиров е един от инициаторите за откриването през 1888 г. на Висш педагогически курс към гимназията, който от 1889 г. става първото в България висше училище, днес Софийският университет „Св. Климент Охридски“. Във висшия курс Станимиров преподава История на старите източни народи и Всеобща история. През 1894 г. по лично настояване на Екзарх Йосиф I отново заминава за Цариград, където става ректор на новоучредената Българската духовна семинария.

Никола Михайловски е книжовник и обществен деец, почетен член на Българското книжовно дружество. Роден е в гр. Елена. Завършва гимназия в Атина и

следва в Историко-филологическия факултет на Московския университет, като го завършва с докторат. Работи като учител в родния си град, в Търново и Сливен. През 1863 заминава за Цариград, а след Освобождението се завръща в България и е член на Върховния касационен съд и подпредседател на Държавния съвет. През 1888–1889 е извънреден преподавател във Висшето училище по старогръцки език и история на гръцката литература.

Иван Данев е роден в Русе. Завършва русенското класно училище и гимназията в Табор (Чехия). От 1873 г. до 1877 г. е учител и театрален деец в Русе. Временен сътрудник на сп. „Читалище“ (1874-1875), „Периодическо списание“ (1874, 1876), сп. „Ден“ (1875). Автор на „Ангел и Миланка или братя неприятели: Трагедия в пет действия“ (1875).

Участник в руско-турската освободителна война (1877-1878). След първите свободни избори за градски общински съвет става кмет на Русе. Народен представител в Учредителното събрание.

Дипломира се през 1881 г. във Франция като специалист по право и административни науки. Окръжен управител в Търново, служител в Министерството на правосъдието. Дописен (1881) и редовен (1884) член на българското книжовно дружество. Блестящ франкофон, Ив. Данев е извънреден преподавател по френски език през първата учебна година във Висшето училище. След това напуска университета и през следващата учебна година 1889/1890 г. като преподавател по френски език е наследен от швейцарския лектор Алфред Оден.

Отдел „Информация и връзки с обществеността“ на Софийския университет

Накратко

На 16 февруари Българската телеграфна агенция стана на 120 години. В далечната 1898 г. БТА е имала екип само от двама души. Първият бюлетин на БТА е от 4 страници. Днес Агенцията излъчва близо 1000 информации дневно и около 3000 снимки, като всяка информация има посочен поне един източник.

Елена Николаева, Мариана Магева и Габриела Жекова

Елена Николаева и Габриела Жекова от читалище „Възродена искра 2000“ в гр. Казанлък, възпитанички на Мариана Магева, спечелиха две първи места на международния фестивал Spring Fair Tale в категорията поп и фолк изпълнение, който се проведе по време на Великденските празници на Староместкия площад в Прага. Във фестивала участваха танцови, вокални състави и солисти от Литва, Украйна, Румъния, Сърбия, Турция, Македония, България и др.

През 2050 година населението на България ще наброява 5,4 млн. души, а през 2100 - едва 3,8 млн., гласи дългосрочната прогноза на ООН. Предварителните данни за 2017 сочат, че с 8,7 раждания на 1000 души България заема 212-то място в света. С 14,5 смъртни случая на 1000 души от населението Родината ни се нарежда на трето място след южноафриканското Кралство Лесото и Литва. По скорост на обезлюдяване страната вече заема 9-то място сред 234 държави и територии - непосредствено след Латвия, Литва и Молдова. (Източник: dw.com)

Дядо Добри

На 13 февруари 2018 г. на 103-годишна възраст почина Дядо Добри, известен като светеца от Байлово. През целия си живот той живее в крайна бедност и всички пари, които събира, отделя за дарения на български православни храмове. Затова Дядо Добри е изключителен духовен пример на мнозина българи. Той беше най-големият дарител на софийския храм „Александър Невски“.

Български учени от БАН успяха да разгадаят деликатните молекулни механизми в клетката, които пазят генома. Те установиха по какъв начин се поправя увредената ДНК в клетките. Това откритие има огромно значение и за борбата срещу рака. Българският изследователски екип заедно с учени от института „Макс Планк“ успяха да публикуват откритието си в най-престижното научно списание в сферата на молекулярната биология. (Източник: БНТ)

Златните момичета

3 златни, 2 сребърни и 3 бронзови медала спечели българският национален ансамбъл по художествена гимнастика в „SOFIA WORLD CUP 2018“. Ансамбълът ни по художествена гимнастика спечели и златен медал на финала с пет обръча на турнира от веригата Гран При в руската столица Москва през февруари.

Анадолската агенция съобщи, че в турските училища ще може да се преподава български и украински език, като се позова на указ на кабинета, обнародван в Официалния вестник на 11 април. Двата езика ще могат да бъдат изучавани като избираеми. В турските училища задължително се учи английски от учениците на възраст между 7 и 18 години (OffNews).

На 10 април на 85-годишна възраст почина известният български музикант Тончо Русев. Той е композирал повече от 1000 песни, които се превръщат в шлагери на българската поп музика - „Ти сън ли си“, „Панаири“, „Наше лято“, „Телефонна любов“, „Топъл дъжд“, изпълняни от Лили Иванова, Васил Найденов, Йорданка Христова, Силвия Кацарова, Веселин Маринов, „Сигнал“, Щурците“ и др. Тончо Русев е един от основателите на оркестъра на Сатиричния театър и на оркестър „Балкантон“.

Сафет Халид – спасителят на щъркелите

Новината за добрината на 53-годишния Сафет Халид от силистренското село Зарица, спасил пет щъркела от измръзване, бе отразена и в британския вестник „Гардиън“. Много други български граждани се включиха в спасяването на премръзналите щъркели след студената вълна, обхванала Североизточна България през март.

Абонамент

Интересува ли ви животът на българите в Чехия, България и в целия свят?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Kč. Почтенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazražďane, Vocelova 3, 120 00 Praha 2.

Обадете ни се на GSM 777 196 322 или ни пишете на e-mail bulgari@atlas.cz

**За контакти:
o.s. Vazražďane
Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu**

Българи брой 1/2018

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“,
Voцelova 3, 120 00 Прага 2

Адрес на редакцията:

Vocelova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република: E 13282

Главен редактор:

Мария Захаријева

Редакционен екип:

д-р Красимира Мархалева, Васил Самоковлиев

Сътрудници:

Снежана Таскова, Пламен Тотев, д-р Тая Янкова, Стефан Кисьов, Даниела Горчева, Таяна Борисова, Минка Атанасова, Раиса Андонова-Щурм, Златна Костова, Румяна Кирилова, Пенка Калинкова, Луиза Станева, Здравка Славова, Красимир Проданов, Деница Проданова, д-р Десислава Вилимовска, Петя Константинова

Дизайн:

Владислав Цонев

Година 17, брой 1/2018

e-mail: bulgari@atlas.cz
www.bulgari.eu

Печат: Tiskárna Libertas, a.s.
Дадено за печат: 25. 04. 2018

Цена: 30 крони
Годишен абонамент: 180 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопирен или друг начин, както и въвеждани в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazražďane

Позицията на редакцията може да не съвпада с мнението на авторите на публикуваните материали.

Bulgari

Periodikum bulharske menšiny v Česke republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Bulgari 1/2018

Adresa redakce a tel. spojení:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Ročník XVII

Periodičita: 6

Náklad: 600 výtisků

Místo vydávání: Praha

Číslo vydání: 1/2018

Den vydání: 30. 04. 2018

Evidenční číslo: MK ČR 13282

Vydavatel: Vazražďane, Vocelova 3
120 00 Praha 2, IČO 26544229

„Българи“, списание за българите в Чехия

Българи

„Възраждане“ „Българи“ Абонамент Фото галерия Връзки

Архивни броеве

- 2005 година
- 2006 година
- 2007 година
- 2008 година
- 2009 година
- 2010 година
- 2011 година
- 2012 година
- 2013 година
- 2014 година
- 2015 година

„Българи“ 2015, брой 1
„Българи“ 2015, брой 2
„Българи“ 2015, брой 3
„Българи“ 2015, брой 4
„Българи“ 2015, брой 5-6

Списание „Българи“ 2015, брой 5-6

Разгледай списанието по рубрики - Съдържание:

Българската общност

- Музикален празник в Рудолфинум
- Среща с Елена Радичева | Колела в Неделното училище в Бърно
- Колела в училище „Възраждане“
- VII-Вълшебна Колела в училище
- Адавентен концерт в зала „Мартин“
- „Съединението прави силата“
- Симеон Симеонов – един достоен българин
- Ансамбъл „Пирин“

Годишнини

- Връщането на Южана Добрушка на България
- Георги Кюсманюв
- Забравеният подвиг на българските прависти

Пътешествия и разходки

- Разходка в парка Проунице
- Музей за история на изкуството във Виена
- Киото – културната столица на Япония
- Хироцима – градът-спаник

Култура

- Асан Блатени: Аз съм един щастлив човек
- Писмо до Юнеско от Прага
- Стоянка Мутаfoва
- Позорен кем дъщеря на художничката Мила Милчева
- Български работи
- Християн Мирчева – поезия
- Фолклорът в два века българин
- Чудеса без начало и без край
- Създаването на международен конкурс „Литературни гласове“
- За един неочакван въпрос
- Пловдив – европейска столица на културата 2019 г.
- Българи – чешки връзки
- Как се пише и правена постмодерен роман

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“
www.bulgari.eu Facebook: [Bulgari Vazrazhdane](https://www.facebook.com/BulgariVazrazhdane)

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

БСОУ „Д-р Петър Берон“

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ
ПРАГА

НАЧАЛО НОВИНИ ПРИЕМ ИСТОРИЯ ГАЛЕРИЯ ЗА УЧИЛИЩЕТО КОНТАКТИ ПОЛЕЗНИ ВРЪЗКИ

www.bgschool.eu

На стр. 40 – учениците, учителите и гостите по време на тържествения концерт по случай 70-годишнината от основаването на БСУ „Д-р Петър Берон“ в Прага. Снимка: Ленка Раубова

Мамалачинки

ПРОДУКТИ:

2 ЯЙЦА + 700ml H₂O + 1/2 ЛЪЖИЧКА СОЛ + 1/2 ЛЪЖИЧКА СОДА + 2 1/2 ЧАЕНА ЧАША БРАШНО

ДЪЛБОКА КУПА
1/2 л. СОЛ + H₂O + 1/2 л. СОДА БИКАРБОНАТ
РАЗБИЙТЕ

1 ЗЕРПАК ОТ СМЕТА
НАМАЗНЕН (СОЛИО) ТИГАН
ОБЪРНЕТЕ!
НАМАНЕТЕ ГОТОВАТА ПАЛАЗИНКА С МАСЪЛЦЕ!
М-м-м-м-м-м

Рисунка: Петя Константинова

